

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра адміністративного, господарського права та фінансово-економічної
безпеки

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

зі спеціальності 081 «Право»

**Тема: «Адміністративна відповідальність за порушення правил пожежної
безпеки»**

Завідувач кафедри _____ д.ю.н., доцент Гаруст Ю.В.
(підпис)

Керівник проекту _____ к. ю. н., доцент Логвиненко М. І.
(підпис)

Виконавець студент групи Ю.м-91 _____ Голуб В. І.
(підпис)

Суми 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИМОГ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ.....	6
1.1. Правове регулювання пожежної безпеки	6
1.2. Види відповідальності за порушення вимог пожежної безпеки	19
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИМОГ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ.....	26
2.1. Адміністративна відповідальність за порушення вимог пожежної безпеки в Україні	26
2.2. Суб'єкти притягнення до адміністративної відповідальності за порушення вимог пожежної безпеки	38
2.3. Практика притягнення до відповідальності за порушення вимог пожежної безпеки в Україні та деяких країнах світу	46
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИМОГ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ.....	55
3.1. Недоліки адміністративної відповідальності за порушення вимог пожежної безпеки в Україні.....	55
3.2. Напрями усунення недоліків адміністративної відповідальності за порушення вимог пожежної безпеки в Україні	57
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	68

ВСТУП

Головний Закон України закріплює, що людина, її життя і здоров'я, безпека є найвищою соціальною цінністю. Держава повинна створювати такі умови й дотримуватися такої політики, щоб якомога найбільше мінімізувати негативний вплив на ці цінності.

Пожежна безпека є тією сферою, що заслуговує особливою уваги, насамперед через те, що є важливою складовою національної безпеки в цілому. Держава повинна приділяти цій сфері достатньо уваги та зобов'язана забезпечити такий рівень пожежної безпеки, щоб будь-яка особа почувала себе безпечно у будь-якому місці. Проте на жаль, ми становимося свідками таких подій як пожежа в одеському таборі «Вікторія», готелі «Токіо Стар», закладах освіти, багатоквартирних будинків, лісах тощо, і це тільки в межах України, не говорячи про пожежі що відбуваються по всій планеті, наприклад, знищення такої пам'ятки архітектури як Нотр-Дам де Парі (Париж, Франція), а також жахливі події в Австралії.

За статистичними даними за 2019 рік щодня в Україні, в середньому, виникало 284 пожежі, матеріальні втрати від яких склали 30 млн 929 тис. грн. Кожного дня внаслідок пожеж гинуло 5 і отримувало травми 4 людини, вогнем знищувалось або пошкоджувалось 72 будівлі (споруди) та 13 одиниць техніки. Слід відмітити, що за останньою статистичною інформацією (станом на 07.11.2020), за 2020 рік ці показники значно зросли, кількість пожеж збільшилась до 91 768 займань, загалом загинуло 1100 людей та понад 1000 постраждали.

Ці цифри дійсно вражають. Найбезпечніший спосіб боротьби з вогнем – це запобігти його. З цією метою влада України реалізує протипожежну політику, створює спеціальні органи та приймає відповідні нормативні акти, за порушення яких застосовує державний примус – притягнення до відповідальності. На наш погляд, відповідальність повинна бути тим

важелем, що змусить осіб не вчиняти правопорушення, бо притягнення до відповідальності заставить особу відчутти значні обмеження. Враховуючи стан пожежної безпеки в Україні на сьогодні, ми можемо зробити висновок, що відповідальність за порушення встановлених законодавством правил пожежної безпеки не є таким важелем, і це один із недоліків, що не надає змоги досягти достатнього рівня пожежної безпеки.

Відповідальність загалом та адміністративна відповідальність є предметом дослідження значної кількості наукових праць уже упродовж багатьох років, можна виділити таких науковців як Солошенко Л., Коломоєць Т. О., Заяць Р. Я., Алфьоров С., Банчук О. А., Коваль Л. В., Літвінцева А. С., Грек Т. Б. Пожежна безпека, зважаючи на свою важливість, досліджена у працях таких науковців як Мартин О. М., Зубок Т. О., Пономаренко Г., Мосов С. П., Удод М. В., Андрієнко М. В. тощо.

Метою роботи є дослідження адміністративної відповідальності за порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки.

Відповідно до поставленої мети, ми виділили такі **завдання**:

1. Надати характеристику відповідальності за порушення вимог пожежної безпеки.
2. Проаналізувати правове регулювання пожежної безпеки.
3. Дослідити види відповідальності за порушення вимог пожежної безпеки.
4. Охарактеризувати адміністративну відповідальність за порушення вимог пожежної безпеки.
5. З'ясувати суб'єктів, що притягають до адміністративної відповідальності за порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки.
6. Проаналізувати практику притягнення до адміністративної відповідальності за порушення вимог пожежної безпеки в Україні та деяких країнах світу.

7. Встановити недоліки адміністративної відповідальності за порушення вимог пожежної безпеки в Україні.

8. Визначити напрями усунення недоліків адміністративної відповідальності за порушення вимог пожежної безпеки в Україні, враховуючи зарубіжний досвід.

Предметом дослідження є суспільні відносини у сфері адміністративної відповідальності за порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки.

Об'єкт – адміністративна санкція за порушення вимог пожежної безпеки.

Методологічною основою дослідження є загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема основа дослідження представлена такими методами як: діалектичним методом пізнання розвитку уявлень про таке явище як пожежна безпека, відповідальність; аналіз, синтез, узагальнення, аналогія, систематизація дали можливість дослідити відповідальність за порушення правил пожежної безпеки; формально-логічним для проведення аналізу змісту та ознак відповідальності; формально-догматичним, за допомогою якого здійснено тлумачення окремих понять, термінів; порівняльно-правовим, що використовувався при дослідження відповідальності в провідних країнах світу та Україні; аналітичним і логічним методами дозволили здійснити відбір та аналіз інформації.

Апробація результатів дослідження здійснена:

Голуб В.І., Куліш А.М. Відповідальність за порушення встановлених законодавством правил пожежної безпеки у Великобританії. Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів : матеріали IV Між. наук.-прак. конф. : у 2 ч. (м. Суми, 21–22 травня 2020 року) / редколегія: проф. А. М. Куліш, О. М. Резнік. – Суми : СумДУ, 2020. – Ч. 2. С. 23-26

Структура роботи обумовлена її метою і завданнями та складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає – 82 сторінки. Список використаних джерел складає 85 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИМОГ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ

1.1. Правове регулювання пожежної безпеки

Безпека національної економіки є важливим функціональним елементом, від якого залежить стан і майбутній розвиток будь-якої економічної системи це умова стабільного функціонування економіки, її незалежності та суверенітету, підвищення добробуту населення, його соціальної захищеності. Потреба в національній безпеці, а відповідно потреба у пожежній безпеці – це потреба в безпеці держави, суспільства, суб'єктів господарювання, громадян та навколишнього середовища. Масштабне й систематичне незадоволення цієї потреби має руйнуючий вплив на всі сфери життєдіяльності людини і держави.

Відповідно до положень Основного закону України людина, її життя і здоров'я, безпека визнаються найвищою соціальною цінністю [1].

Кожну особу з малечку привчають до розуміння таких понять як «безпека» та «небезпека». Так, наприклад, якщо звернутися до підручника «Основи здоров'я», то її автори визначають безпеки як відсутність загроз життєвоважливим інтересам людини: її життю, здоров'ю і добробуту. Та наголошують на тому, що безпека належить до базових людських потреб і є потребою дефіциту. Це означає, що доки людина не почувається безпечно, вона не може належним чином дбати про потреби вищого порядку — соціальні та духовні [2].

А Тихий В. П. говорить про те, що державний стандарт України 2293-99 визначає термін «безпека» як стан захищеності особи та суспільства від ризику зазнати шкоди. Таке визначення безпеки обумовлене тим, що абсолют-ної безпеки досягти неможливо. Тому може йтися лише про відносну безпеку, про захищеність тих чи інших цінностей від небезпек [3, с. 34].

У свою чергу Мартин О. М вважає, що безпека – це певний об'єктивний стан, що ґрунтується на відсутності загрози, який суб'єктивно відчують окремі люди чи їх групи. У житті людини і функціонуванні соціально-економічної системи безпека є важливим і переважно домінуючим чинником [4, с. 10].

На думку американського політолога А. Уолферса, безпека в об'єктивному плані передбачає відсутність загроз набутим цінностям, а в суб'єктивному - відсутність страху, що вказаним цінностям буде нанесено шкоду, що вони будуть піддані руйнації [5].

В цілому категорія «безпека» характеризується такими критеріями:

- відсутність загрози життю, здоров'ю людей, майну, тваринам, рослинам і довкіллю;
- стан стабільності та спокою, який дає можливість громадянам користуватися своїми правами та виконувати свої обов'язки;
- відсутність ризику та нестабільності, яка може створити загрози для життя і здоров'я людей [6].

У 2018 році в населених пунктах та на об'єктах суб'єктів господарювання зафіксовано 78 тис. 608 пожеж, що на 5,4% менше порівняно з 2017 роком. Внаслідок пожеж загинуло 1 тис. 956 людей, у тому числі 52 дитини, та 1 тис. 515 людей отримали травми, з них 122 дитини. Порівняно з 2017 роком кількість загиблих унаслідок пожеж збільшилась на 7,5%, кількість травмованих збільшилась на 2,8%. Матеріальні збитки від пожеж становили 8 млрд. 279 млн. 119 тис. грн., у тому числі прямі збитки становили 2 млрд. 198 млн. 358 тис. грн. (+7,8%), побічні – 6 млрд. 80 млн. 761 тис. гривень (+4,5%) [7].

Упродовж 2019 року в населених пунктах та на об'єктах суб'єктів господарювання зафіксовано 95 тис. 915 пожеж, що на 22 % більше порівняно з 2018 роком. Внаслідок пожеж загинуло 1 тис. 902 людини (у тому числі 58 дітей) та 1 тис. 519 людей отримали травми (з них 135 дітей). Порівняно з 2018 роком кількість загиблих унаслідок пожеж зменшилась на

3,3 %, кількість травмованих збільшилась на 0,2 %. Матеріальні втрати від пожеж становили 10 млрд 622 млн 337 тис. грн, у тому числі прямі збитки становили 2 млрд 223 млн 326 тис. грн (+ 1,3 %), побічні - 8 млрд 399 млн 11 тис. гривень (+ 39,9 %). При цьому більшість пожеж трапились через порушення правил пожежної безпеки [8].

Як повідомляє прес-центр Державної служби з надзвичайних ситуацій з початку до квітня 2020 року кількість пожеж зросла на 25 % від попереднього року, а за перше півріччя 2020 року взагалі збільшилась втричі, у більшості випадків через порушення правил протипожежної безпеки [9].

Більшість з науковців наголошують на необхідності виокремлення пожежної безпеки як окремого складника безпеки загалом, бо пожежа є складним явищем, яке може супроводжувати більшість інших надзвичайних ситуацій (терористичні акти, вибухи, ДТП, аварії тощо), а також пожежа може виникати не тільки як наслідок діяльності людини, та потребує особливого механізму боротьби.

Тому не дивно, що законодавство більшості країн, у тому числі й України, має спеціальні нормативні акти у цій сфері та правове закріплення головних положень.

Відповідно до Кодексу цивільного захисту України:

- пожежа - неконтрольований процес знищення або пошкодження вогнем майна, під час якого виникають чинники, небезпечні для істот та навколишнього природного середовища;

- пожежна безпека - відсутність неприпустимого ризику виникнення і розвитку пожеж та пов'язаної з ними можливості завдання шкоди живим істотам, матеріальним цінностям і довкіллю;

- пожежна охорона - вид діяльності, який полягає у запобіганні виникненню пожеж і захисті життя та здоров'я населення, матеріальних цінностей, навколишнього природного середовища від впливу небезпечних чинників пожежі [10].

Пожежна безпека є однією із складової національної безпеки в цілому, та має не аби-яке значення, тому була й є об'єктом дослідження у багатьох галузях.

Так, у підручнику з «Безпеки життєдіяльності» пожежна безпека визначається як стан об'єкта, за якого з регламентованою ймовірністю унеможливаються виникнення і розвиток пожежі та вплив на людей її небезпечних чинників, а також забезпечується захист матеріальних цінностей [11, с. 247].

Касимов Б. Е. надав таке визначення: пожежна безпека – це система соціально-економічних і організаційно-правових заходів, спрямованих на охорону власності, захист життя, здоров'я та майна громадян, народногосподарського комплексу, пам'яток історії і культури, а також навколишнього середовища та природних багатств від пожеж і пов'язаних з ними небезпек [12, с. 49].

Натомість Мосов С. П. вважає пожежну безпеку складовою національної безпеки, у рамках якої створюється такий стан внутрішніх і зовнішніх умов існування будь-якого об'єкта чи суб'єкта, який дозволяє вилучити або нейтралізувати можливість виникнення пожеж [13, с. 4].

За В.В. Семенихіним пожежна безпека це стан захищеності життя, здоров'я та майна фізичних або юридичних осіб від пожежі, що забезпечується системою заходів протипожежної безпеки та підтримується шляхом виконання вимог, встановлених спеціальними нормативно-правовими актами [14, с. 50].

А Удод М. В. у ході дисертаційного дослідження зробив висновок, що пожежна безпека – це стан із заданим рівнем ризику виникнення пожеж і спричинення ними шкідливих наслідків, який характеризується тим, що частина відомих загроз об'єкту безпеки відсутня, а від наявних загроз створено відповідний захист [15, с. 76].

Незважаючи на відсутність єдиного підходу до визначення пожежної безпеки, О. М. Мартин підкреслює, що всі науковці, по-перше, акцентують

увагу на особливій актуальності її забезпечення, а по-друге, обґрунтовують пожежну безпеку як самостійний напрям безпеки у суспільстві.

Відповідно науковець переконаний, що розуміння пожежної безпеки повинно поєднувати обидва сформульовані напрями. А тому під ним слід розуміти складну багатофакторну категорію, яка характеризує стан захищеності людини, суспільства, національного багатства та довкілля від пожеж, що, по-перше, відображає здатність протистояти дестабілізуючій дії різноманітних чинників, що створюють реальну загрозу виникнення пожеж, а по-друге, гарантується механізмом забезпечення пожежної безпеки як об'єктивною потребою запобігання реальній та потенційній загрози пожеж, зниження ймовірності їх виникнення та мінімізації втрат і збитків від реальних пожеж. Пожежна безпека у суспільстві відображає таке реальне становище, за якого на об'єкт пожежної безпеки (людину, суспільство, національне багатство, довкілля) не можуть впливати чинники загрози пожежі з причин їх відсутності [16].

Проаналізувавши наданні визначення, ми можемо зробити висновок, що пожежна безпека не може підтримуватися без впливу зовнішніх чинників (держави), а також що її метою є захист та попередження від пожеж та можливих негативних наслідків осіб та матеріальних об'єктів.

Досягнення високого рівня пожежної безпеки сприяє низка факторів (нормативна база, механізм реалізації, дієвість служб, проведення заходів, робіт тощо), що регулюються на державному рівні.

Без сумніву кращим варіантом є коли пожежі взагалі не виникають, бо навіть незначна пожежа може спричинити тяжкі наслідки.

Саме тому одним із головних елементів боротьби з пожежею є її попередження, яке здійснюється шляхом: затвердження нормативних документів, національних стандартів, норм, правил, що встановлюють вимоги до пожежної безпеки в жилих приміщеннях, будівлях, спорудах, господарських об'єднань та суб'єктів господарювання, закріплення механізму нагляду й контролю за станом пожежної безпеки тощо. Вказане

дозволяє зробити висновок, що правове регулювання пожежної безпеки має істотне значення для попередження пожеж і можливих негативних наслідків для осіб та матеріальних об'єктів.

В. М. Соловійов під правовим регулюванням розуміє владний вплив на суспільні відносини, який здійснюється державною за допомогою всіх юридичних засобів з метою їх закріплення, упорядкування, розвитку та охорони, спрямований на відображення та узгодження суспільних інтересів задля розвитку основних сфер суспільних відносин [17, с. 27].

С. В. Бобровник розглядаючи види правового регулювання виокремлює такі критерії його класифікації як використання правового інструментарію та обсяг суспільних відносин, на які поширюється правове регулювання [18, с. 104].

На думку вченої, нормативне правове регулювання повинно забезпечувати єдиний порядок та стабільність щодо регулювання суспільних відносин за допомогою прийняття нормативно-правових актів, розрахованих на багаторазове застосування. Індивідуальне правове регулювання, обґрунтовує науковець, базується на нормативному і має враховувати конкретну життєву ситуацію чи конкретну особу шляхом прийняття актів застосування права [18, с. 107].

Досліджуючи правове регулювання пожежної безпеки варто зауважити на особливості регулювання цих відносин також:

по-перше, суспільні відносин щодо забезпечення пожежної безпеки регулюються різними галузями права;

по-друге, діяльність суб'єктів залежно від їх правового статусу виражається у таких формах: правотворчість, правозастосування, укладення різного роду правових договорів, здійснення інших юридично значимих дій, а також проведення організаційних заходів з попередження і гасіння пожеж, здійснення матеріально-технічних дій [19].

Водночас значення правового регулювання, у тому числі й пожежної безпеки полягає в тому, що воно виконує низку важливих функцій:

- 1) статичну функцію, яка пов'язана із закріпленням наявних суспільних відносин;
- 2) динамічна функції, яка пов'язана з розвитком нових суспільних відносин;
- 3) негативна функція, якою встановлюються заборони певної поведінки [20].

Узагальнення положень законодавства України дозволяє зробити висновок, що правове регулювання пожежної безпеки здійснюється:

1. Міжнародними угодами – укладаються у письмовій формі з іноземною державою або іншим суб'єктом міжнародного права, який регулюється міжнародним правом, незалежно від того, містять вони в одному чи декількох пов'язаних між собою документах, і незалежно від його конкретного найменування (договір, угода, конвенція, пакт, протокол тощо) [21]. Слугує для врегулювання спільних питань між країнами, у сфері протипожежної безпеки міжнародні угоди допомагають країнам спільними зусиллями попереджати надзвичайні ситуації та долати наслідки.

2. Законами – нормативно-правовими актами національного характеру, прийнятими відповідно до затвердженої процедури, спрямований на врегулювання певного кола суспільних відносин.

3. Підзаконними нормативними актами – нормативно-правовими актами, прийнятими відповідними державними органами у межах їх компетенції з метою вирішення певного питання.

Міжнародні угоди:

- Закон України «Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України і Урядом Російської Федерації про взаємодію з питань попередження надзвичайних ситуацій, пожеж і ліквідації їх наслідків у населених пунктах, в яких розташовано об'єкти Чорноморського флоту Російської Федерації на території України» від 11 січня 2013 року. Враховуючи факт дислокування об'єктів Чорноморського флоту Російської Федерації на території України та небезпеки надзвичайних ситуацій, що

можуть виникнути, країни підписали угоду про співробітництво у сфері попередження надзвичайних ситуацій, пожеж і ліквідації їх наслідків сприяє підтримці нормальної життєдіяльності та безпеки міських структур життєзабезпечення населення України в місцях розташування об'єктів Чорноморського флоту Російської Федерації на території України [22].

- Закон України «Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Словацької Республіки про безоплатну передачу гелікоптера Мі-8ПС-9» від 30 березня 2016 року.

- Закон України «Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Чорногорії про співробітництво в галузі захисту від природних та інших катастроф» від 16 листопада 2016 року.

- Закон України від 28 лютого 2018 року № 2308-VIII «Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Хорватія про співробітництво у сфері запобігання катастрофам та ліквідації їх наслідків»

- Закон України від 14 березня 2018 року № 2336-VIII «Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Болгарія про співробітництво в разі виникнення катастроф» тощо.

Зазначені угоди були підписані між Україною та іншими країнами, враховуючи ряд чинників: негативний досвід України (Чорнобильська катастрофа); спільні кордони; небезпечність різного роду надзвичайних ситуація, яка не може контролюватися однією країною; можливі масштаби наслідків спричинених надзвичайними ситуаціями, у подолані яких будь-якій із країн може знадобитися допомога.

Так, серед законів слід виділити:

- Кодекс цивільного захисту України від 2 жовтня 2012 року № 5403-VI - регулює відносини, пов'язані із захистом населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій, реагуванням на них, функціонуванням єдиної державної системи цивільного захисту, та визначає повноваження органів державної влади, Ради міністрів

Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, права та обов'язки громадян України, іноземців та осіб без громадянства, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності [10].

Т. В. Парпан відмічає, що прийняття Кодексу цивільного захисту стало підставою для втрати чинності Закону України «Про пожежну безпеку» від 17 грудня 1993 року, який впродовж 20 років визначав загальні правові, соціальні та економічні основи забезпечення пожежної безпеки на території України. У Кодексі цивільного захисту питанням забезпечення пожежної безпеки як складової цієї системи присвячено главу 13 кодексу. В ній закріплено основні засади забезпечення пожежної безпеки на підприємствах, установах, організаціях, вимоги пожежної безпеки під час проектування, будівництва та реконструкції об'єктів виробничого та іншого призначення, завдання пожежної охорони тощо [23, с. 226–227].

- Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» від 11 вересня 2003 року № 1160-IV визначає правові та організаційні засади реалізації державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності, у тому числі виконання правил пожежної безпеки [24].

- Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17 лютого 2011 року № 3038-VI, який встановлює правові та організаційні основи містобудівної діяльності, з урахуванням протипожежних вимог [25].

- Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 5 квітня 2007 року № 877-V визначає правові та організаційні засади, основні принципи і порядок здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, повноваження органів державного нагляду (контролю), їх посадових осіб і права, обов'язки та відповідальність суб'єктів господарювання під час здійснення державного нагляду (контролю) [26].

- Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 18 січня 2001 року № 2245-III визначає правові, економічні, соціальні та організаційні

основи діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки, і спрямований на захист життя і здоров'я людей та довкілля від шкідливого впливу аварій на цих об'єктах шляхом запобігання їх виникненню, обмеження (локалізації) розвитку і ліквідації наслідків [27].

- Закон України «Про охорону праці» від 14 жовтня 1992 року № 2694-ХІІ який визначає основні положення щодо реалізації конституційного права працівників на охорону їх життя і здоров'я у процесі трудової діяльності, на належні, безпечні і здорові умови праці, регулює за участю відповідних органів державної влади відносини між роботодавцем і працівником з питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища і встановлює єдиний порядок організації охорони праці в Україні. Водночас у статті 20 вказано, що колективний договір, угода передбачає забезпечення працівникам соціальних гарантій у галузі охорони праці на рівні, не нижчому за передбачений законодавством, їх обов'язки, а також комплексні заходи, зокрема й щодо запобігання пожежам, визначають обсяги та джерела фінансування таких заходів [28].

Л. М. Горбунова відмічає, що підзаконні акти, на відміну від законів, мають певну ієрархію, зважаючи на те, що вони видаються різними повноважними органами публічного управління на основі і на виконання положень законів, у відповідності з ними для подальшої їх конкретизації та розвитку. Відповідно науковець виділяє такі основні групи підзаконних актів:

- 1) нормативно-правові акти Президента України;
- 2) нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України;
- 3) нормативно-правові акти міністерств та інших центральних органів виконавчої влади;
- 4) нормативно-правові акти органів влади Автономної Республіки Крим;
- 5) нормативно-правові акти місцевих державних адміністрацій;
- 6) нормативно-правові акти місцевого самоврядування [29].

Відповідно до підзаконних актів, якими здійснюється правове регулювання пожежної безпеки в Україні відносяться:

- Укази Президента України.

Наприклад, від 15 травня 2013 року № 265 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 березня 2013 року «Питання протидії загрозам і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій», який був прийнятий з метою підвищення ефективності захисту населення, територій, навколишнього природного середовища та об'єктів виробничого і соціального призначення від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, а також оперативності та узгодженості дій сил і засобів, які залучаються до реагування на загрози виникнення або у разі виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, беручи до уваги досвід Збройних Сил України у здійсненні заходів із ліквідації наслідків таких ситуацій [30].

- Постанови уряду України:

- Постанова Кабінету Міністрів України від 5 червня 2013 року № 397 «Про затвердження переліку суб'єктів господарювання, в яких створюється відомча пожежна охорона»;

- Постанова Кабінету Міністрів від 5 червня .2013 року № 440 «Про затвердження Порядку подання і реєстрації декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства з питань пожежної безпеки», яким визначено процедуру подання і реєстрації вказаної декларації, що дає право на початок роботи новоутворених підприємств, початок використання суб'єктом господарювання об'єктів нерухомості (будівель, споруд, приміщень або їх частин) [31];

- Постанова Кабінету Міністрів від 17 липня 2013 року № 564 «Про затвердження Порядку функціонування добровільної пожежної охорони»;

- Постанова Кабінету Міністрів від 9 січня 2014 року № 5 «Про затвердження Типового положення про відомчу пожежну охорону», яким

передбачено, що відомча пожежна охорона утворюється суб'єктом господарювання, який належить до сфери управління міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади, за погодженням з таким міністерством, органом та складається з державних пожежно-рятувальних підрозділів, кількість яких визначається суб'єктом господарювання [32].

- Накази Міністерства внутрішніх справ України:

- Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 30 грудня 2014 року № 1417 «Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні», що встановлює загальні вимоги з пожежної безпеки до будівель, споруд різного призначення та прилеглих до них територій, іншого нерухомого майна, обладнання, устаткування, що експлуатуються, будівельних майданчиків, а також під час проведення робіт з будівництва, реконструкції, реставрації, капітального ремонту, технічного переоснащення будівель та споруд [33];

- Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 30 березня 2015 року № 349 «Про затвердження Правил з пожежного спостереження», яким передбачено вимоги щодо організації роботи центрів приймання тривожних сповіщень, порядку підключення центрів приймання тривожних сповіщень та систем передавання тривожних сповіщень, передачі сигналів пожежної тривоги, попередження про її несправність, підтримання експлуатаційної придатності [34];

- Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 7 травня 2015 року № 251/531 «Про затвердження Інструкції про порядок здійснення контролю за виконанням правил пожежної безпеки на об'єктах Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України та взаємодії підрозділів Державної служби України з надзвичайних ситуацій і Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України під час забезпечення виконання аварійно-рятувальних робіт та інших невідкладних робіт, заходів і робіт з ліквідації надзвичайних ситуацій, у тому числі пожеж»;

- Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 15 червня 2015 року № 696 «Про затвердження Інструкції про порядок утримання, обліку та перевірки технічного стану джерел зовнішнього протипожежного водопостачання», водночас вказана інструкція обов'язкова для виконання пожежно-рятувальними підрозділами Державної служби України з надзвичайних ситуацій, а також юридичними особами, яким на підставі прав власності або іншого речового права належать пожежні гідранти, природні та штучні пожежні водоймища, градирні, водонапірні вежі [35];

- Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 13 квітня 2017 року № 311 «Про затвердження Порядку організації та застосування авіаційних сил та засобів для гасіння лісових пожеж», який визначає організацію та здійснення заходів з гасіння лісових пожеж із залученням пожежних літаків та вертольотів, підготовки екіпажів повітряних суден до гасіння лісових пожеж, питання взаємодії органів управління та підрозділів Державної служби надзвичайних ситуацій України під час ліквідації надзвичайних ситуацій, пов'язаних з гасінням лісових пожеж із залученням авіації, методика пожежогасіння з використанням можливостей літаків та вертольотів [36];

- Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 17 січня 2019 року № 22 «Про затвердження уніфікованої форми акта, складеного за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки, та інших форм розпорядчих документів» тощо.

Таким чином, правове регулювання пожежної безпеки здійснюється за допомогою положень міжнародних актів, актів національного законодавства, в тому числі й підзаконних актів. Вагоме місце серед джерел правового регулювання пожежної безпеки належить кодифікованому акту, а саме Кодексу цивільного захисту України. У свою чергу відомче правове регулювання забезпечується Міністерство внутрішніх справ України.

1.2. Види відповідальності за порушення вимог пожежної безпеки

Інститут держави створений з метою врегулювання суспільних відносин за допомогою застосування певних заходів. Держава, як суб'єкт владних повноважень, може застосовувати державний примус у вигляді притягнення до відповідальності за недотримання вимог (правил) пожежної безпеки.

Поняття «відповідальність» набуло свого поширення дуже давно, насамперед термін є соціологічним, і тільки з розвитком суспільства, встановлення чітких норм та санкцій, воно набуло юридичного значення. Для більш детального уявлення про цей термін, розглянемо положення наукової доктрини.

У термін «відповідальність» подекуди вкладається різний зміст, але найбільш часто маються на увазі обов'язок та покарання.

У першому випадку мова йде про активний аспект відповідальності, в якому вона виступає як усвідомлення особою свого місця в суспільстві, своєї ролі в суспільному прогресі, особистої участі в справах держави. Відповідальність в цьому змісті є своєрідним моральним й політичним регулятором поведінки.

У другому випадку відповідальність розглядається в ретроспективному аспекті – як відповідальність за діяння, що мало місце в минулому. У цьому разі вона полягає, з одного боку, у зазнанні особою несприятливих наслідків своєї поведінки, а з другого – у завданні цій особі певних позбавлень та обмежень, адекватній негативній реакції суспільства на її вчинок. Деякі вчені взагалі вважають, що про юридичну відповідальність можна говорити лише в плані покарання (в широкому розумінні цього слова) [37, с. 44].

Відповідальність – нормативно визначений обов'язок суб'єкта права зазнати негативних наслідків вчиненого правопорушення, закріплених санкцією правової норми у вигляді позбавлень належних особі прав чи іншого зовнішнього виразу осуду такої поведінки.

Відповідальності притаманні такі ознаки:

- має державно-примусовий характер за змістом і формою, тобто є визначена державою та застосовується державою з метою забезпечення дотримання норм права незалежно від волі та бажання особи.

- передбачає покладення певних негативних наслідків на порушника у вигляді певних обмежень (позбавлень) особистого чи майнового характеру;

- вчинене правопорушення є фактичною підставою відповідальності, тобто наявність здійснення суспільно небезпечного діяння є підставою щоб держава застосувала заходи примусу.

- державний та громадський осуд поведінки правопорушника, окрім певних обмежень, що зазнає правопорушник, на нього також чекає осуд, що може мати негативні наслідки в майбутньому, або ж для його нормально співжиття в суспільстві в цілому [38, с. 132].

Серед видів соціальної відповідальності (моральної, політичної, організаційної, партійної тощо) особливе місце посідає саме юридична відповідальність.

Юридична відповідальність – категорія властива усім галузям права, інститут будь-якої правової системи, одна із суттєвих ознак права, необхідний механізм його дії. Такий вид соціальної відповідальності є одним із важливих засобів організації правильного (належного) виконання приписів правових норм, запобігання та припинення небажаної з точки зору закону поведінки суб'єктів суспільних відносин [39, с. 48].

До функцій юридичної відповідальності в правовій науці відносять:

1) правоохоронна функція, яка має на меті захистити, охоронити від посягань на такі найважливіші для всіх людей цінності, як права і свободи громадян і організацій. Якщо такі посягання вчинено, то юридична відповідальність має на меті відновлення (відшкодування) порушеного права чи охоронюваного законом інтересу;

2) виховна функція, змістом якої є спеціальна превенція (тобто виправлення правосвідомості правопорушника з тим, щоб він більше не

чинив правопорушень) та загальна превенція (тобто вплив на правосвідомість усіх інших схильних до правопорушень осіб, щоб утримати їх від таких вчинків). Іноді в літературі загальну превенцію називають запобіжною (попереджувальною) функцією юридичної відповідальності [40, с. 274].

У випадку з відповідальністю за дотримання вимог (правил) пожежної безпеки нас саме цікавить її попереджувальна функція. Бо ця відповідальність встановлюється з метою попередити порушення цих правил суб'єктами, а у випадках порушення: усунути недоліки та у майбутньому дотримуватись правил. Проте проаналізувавши сучасний стан пожежної безпеки в Україні ми можемо зробити висновок, що відповідальність не виконує свою попереджувальну функцію.

Отже, за статистичними даними ми бачимо, що у цьому році кількість пожеж значно зросла, багато з них були саме у місцях масового перебування людей: жилі багатоквартирні будинки, готелі, гуртожитки, заклади освіти, торгові центри тощо та спричинили жахливі наслідки.

Дослідимо види відповідальності за порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки. Загалом в Україні є можливим притягнення до таких видів відповідальності: дисциплінарна, цивільна, адміністративна та кримінальні відповідальності.

В. В. Середа відмічає, що дисциплінарна відповідальність як правило розглядається у двох аспектах:

а) як певна реакція на дисциплінарний проступок у сфері трудових відносин, можливість застосування до порушників заходів дисциплінарного стягнення, визначених у трудовому законодавстві;

б) як наслідок невиконання чи неналежного виконання трудових обов'язків конкретним працівником із застосуванням санкцій за порушення трудової дисципліни. У цьому аспекті дисциплінарна відповідальність полягає в обов'язкові порушника відповісти за вчинений дисциплінарний

проступок і зазнати негативних наслідків у вигляді обмежень особистого, організаційного чи майнового порядку [41, с. 19].

Цивільно-правова відповідальність як зазначає В. П. Мироненко настає лише за порушення цивільних прав і обов'язків, і тільки при наявності останніх може йти мова про відповідальність. Загальними умовами виникнення цивільно-правової відповідальності є:

- 1) наявність шкоди в потерпілого;
- 2) протиправна поведінка заподіювача шкоди;
- 3) причинний зв'язок між протиправною поведінкою і шкодою;

наявність вини особи, яка завдала шкоду. За загальним правилом, відсутність однієї із зазначених умов вказує на відсутність підстав для притягнення порушника до відповідальності. Водночас цивільно-правова відповідальність спрямована не на покарання правопорушника, а на відновлення суб'єктивного цивільного права потерпілої особи [42, с. 27].

Розглядаючи поняття адміністративної відповідальності доцільно звернути увагу на підхід В. Авер'янова, який під нею розуміє різновид юридичної відповідальності, що являє собою сукупність адміністративних правовідносин, які виникають у зв'язку із застосуванням уповноваженими органами (посадовими особами) до осіб, які вчинили адміністративний проступок, передбачених нормами адміністративного права особливих санкцій – адміністративних стягнень [43, с. 430–431].

Переходячи до сутності кримінальної відповідальності зазначимо, що чинне кримінальне законодавство визначення категорії «кримінальна відповідальність» не містить, а доктринальні визначення цієї категорії суттєво різняться. Одні науковці трактують кримінальну відповідальність як реалізацію санкції кримінально-правової норми, і таким чином фактично ототожнюють її з покаранням [44, с. 39], деякі розглядають її як певний обов'язок винної особи підлягати дії кримінального закону та як осуд такої особи вироком суду за вчинений злочин із призначенням покарання чи без нього [45, с. 59].

Досить часто під кримінальною відповідальністю розуміють вимушене зазнавання особою, яка вчинила злочин, державного осуду, а також передбачених Кримінальним кодексом України обмежень особистого, майнового або іншого характеру, що визначаються вироком суду і покладаються на винного спеціальними органами держави [46, с. 30].

Розглянемо як відноситься кожен із вказаних видів відповідальності з порушенням вимог пожежної безпеки встановлених нормами національного законодавства.

Притягнення особи до дисциплінарної відповідальності за порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки може бути у випадку неналежного виконання покладених на неї обов'язків. При цьому слід відмітити, що така відповідальність може застосовуватися лише до працівника, а не будь-якого пересічного громадянина.

Так, на більшості підприємств, установ та організацій є уповноважена особа, яка відповідає за виконання вимог пожежної безпеки.

Розглянемо на прикладі Сумського державного університету, де діє два положення: Положення про відділ охорони праці та пожежної безпеки Сумського державного університету, а також Положення про порядок навчання і перевірки знань з питань охорони праці, пожежної безпеки та безпеки життєдіяльності.

Відповідно до Положення про відділ охорони праці та пожежної безпеки Сумського державного університету, головною метою відділу є організація виконання правових, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних, соціально-економічних і лікувально-профілактичних заходів, спрямованих на запобігання нещасним випадкам, професійним захворюванням і аваріям у процесі праці. Положенням визначено основні завдання та функції відділу.

Отже, у випадку не виконання або неналежного виконання вимог пожежної безпеки, посадова особа, на яку покладено обов'язок щодо їх виконання може бути притягнута до дисциплінарної відповідальності [47].

Щодо цивільної відповідальності за порушення вимог пожежної безпеки, то вона прямо не передбачена нормативно-правовими актами, проте може настати у випадку порушення цивільно-правових норм або умов договору. Так, наприклад, якщо одна особа знехтує вимогами пожежної безпеки внаслідок чого завдасть шкоди життю, здоров'ю чи майну фізичної особи, або майну юридичної особи, то може бути притягнена до цивільної відповідальності та зобов'язана відшкодувати завдану шкоду (стаття 1165 Цивільного кодексу України).

Адміністративна відповідальність за порушення вимог пожежної безпеки у більшості випадків є штрафом, розмір якого дорівнює від 1 до 20 неоподаткованих мінімумів доходів громадян (17–340 грн). При цьому слід відмітити, що 20 неоподаткованих мінімумів доходів громадян це максимальна санкція однієї статті для посадових осіб, а у більшості інших випадків максимальною санкцією є 7–10 неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

Відповідно до положень Кодексу України про адміністративні правопорушення протоколи про адміністративні правопорушення мають право складати центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про пожежну і техногенну безпеку та працівники відомчої, сільської пожежної охорони та члени добровільних пожежних дружин (команд), протипожежних об'єднань громадян, а це може стати підґрунтям для корупційної складової [48].

Найсуровішою є кримінальна відповідальність, так за порушення вимог пожежної безпеки санкції кримінальних норм передбачають:

- 1) штраф від 1 тисячі до 4 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (17000– 68340 грн);
- 2) виправні роботи до 2 років;
- 3) обмеження волі до 3 років;

4) позбавлення волі до 3 років, якщо воно спричинило загибель людей, майнову шкоду в особливо великому розмірі або інші тяжкі наслідки, - карається позбавленням волі на строк від 3 до 8 років [49].

Слід відмітити, що кримінальна відповідальність настає у випадку шкоди здоров'ю людей або майнової шкоди великого розміру (тобто якщо прямі збитки становлять суму, яка у 300 і більше разів перевищує неоподаткованого мінімуму доходів громадян), тобто у більшості випадків застосовується саме адміністративна відповідальність.

Загалом розмір санкцій є дійсно не значним у порівнянні з тим, до чого може призвести недбалість до встановлених законодавством правил пожежної безпеки. Тому можна говорити про те, що у даному випадку не виконується охоронна функція нормами законодавства.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИМОГ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ

2.1. Адміністративна відповідальність за порушення вимог пожежної безпеки в Україні

Застосування таких заходів впливу як притягнення до відповідальності є важливим елементом попередження певних правопорушень. Щодо відповідальності за порушення вимог пожежної безпеки найчастіше застосовується саме адміністративна відповідальність. Загалом відповідальність виникає як правовий наслідок неналежної реалізації громадянами та юридичними особами своїх прав та обов'язків в суспільстві. Розберемося що являє собою адміністративна відповідальність.

Фактично нормативно-правове визначення такої категорії як «адміністративна відповідальність» в чинному законодавстві відсутнє. А усі дефініції адміністративної відповідальності як правило надаються у наукових виданнях та мають дослідницький характер.

Наприклад, юридична енциклопедія у статті «Адміністративна відповідальність» визначає що: адміністративна відповідальність – вид юридичної відповідальності громадян і службових осіб за вчинені ними адміністративні правопорушення [50].

На думку Ковалю Л. В. адміністративна відповідальність - це специфічне реагування держави на адміністративне правопорушення, що полягає в застосуванні уповноваженим органом або посадовою особою передбаченого законом стягнення до суб'єкта правопорушення [51, с. 145].

Натомість Банчук О. А. визначає адміністративну відповідальність як вид юридичної відповідальності, яка настає внаслідок вчинення особами адміністративних правопорушень. Є два підходи до розуміння адміністративної відповідальності: вузький і широкий. У вузькому розумінні

адміністративна відповідальність настає лише за наслідки вчинених фізичними особами правопорушень, передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення. У широкому розумінні адміністративна відповідальність передбачає відповідальність суб'єктів владних повноважень (органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових та службових осіб) за порушення норм права [52].

Алфьоров С. зазначає, що адміністративна відповідальність - це різновид правової відповідальності, специфічна форма негативного реагування з боку держави в особі її компетентних органів на відповідну категорію протиправних проявів (передусім адміністративних проступків), згідно з якою особи, що скоїли ці правопорушення, повинні дати відповідь перед повноваженим державним органом за свої неправомірні дії і понести за це адміністративні стягнення в установлених законом формах і порядку [53, с. 137].

Проаналізувавши різні погляди науковців до визначення поняття «адміністративна відповідальність», умовно всі погляди можна поділити на такі групи:

а) адміністративна відповідальність – це застосування до правопорушника заходів примусу (Л. В. Коваль, Ю. П. Битяк, В. В. Зуй та інші);

б) адміністративна відповідальність – це визначення обмежень майнових, а також особистих благ й інтересів за здійснення адміністративних правопорушень (Є. В. Додін та інші);

в) адміністративна відповідальність – це сукупність адміністративних правовідносин, які виникають у зв'язку із застосуванням до суб'єкта проступку адміністративних стягнень (І. П. Голосніченко та інші).

Адміністративній відповідальності є різновидом юридичної відповідальності, тому їй як й будь-якій відповідальності притаманні такі ознаки:

1) має зовнішній характер;

- 2) застосовується лише за вчинення правопорушення;
- 3) пов'язана з державним примусом у формах каральних і правовідновлюючих заходів;
- 4) визначена у нормах права;
- 5) притягнення правопорушника до відповідальності здійснюється в певному процесуальному порядку;
- 6) притягнення до відповідальності здійснюється уповноваженими державними органами та посадовими особами;
- 7) винна у вчиненні правопорушення особа несе певні втрати матеріального та побутового характеру, які передбачені законом [54, с. 19].

Проте є ознаки, що виділяють адміністративну відповідальність серед інших видів відповідальності (дисциплінарної, цивільної, кримінальної), вони полягають у тому, що вона:

- 1) притягнення до адміністративної відповідальності можливо тільки в результаті вчинення адміністративного проступку;
- 2) адміністративна відповідальність полягає в застосуванні до винних адміністративних стягнень. У ст. 23 Кодексу України про адміністративні правопорушення «Мета адміністративного стягнення» зазначено, що адміністративне стягнення є міра відповідальності;
- 3) мета адміністративної відповідальності полягає:
  - а) у вихованні особи в дусі додержання законів, поваги до правил співжиття;
  - б) запобіганні здійсненню нових проступків;
- 4) право притягнення до адміністративної відповідальності надано багатьом суб'єктам, серед яких — органи державної виконавчої влади, місцевого самоврядування, суди (ст. 213 Кодексу України про адміністративні правопорушення «Органи (посадові особи), уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення»);
- 5) акт про притягнення до адміністративної відповідальності може прийматися:

- а) індивідуально (судді і посадові особи відповідних органів);
- б) колегіально шляхом голосування (виконавчі комітети й адміністративні комісії);
- б) законодавством встановлений особливий порядок притягнення до адміністративної відповідальності (складання протоколу, збір і оцінка доказів, винесення постанови і т. ін.);
- 7) норми, що регламентують адміністративну відповідальність, містяться у різних за своєю правовою природою актах:
  - а) кодексах;
  - б) законах;
  - в) правилах. Правила можуть затверджуватися Кабінетом Міністрів, органами виконавчої влади, встановлюватися рішеннями місцевих рад і навіть корпоративними актами [55].

Так, автор підручника з Адміністративного права, Алфьоров С. виділяє такі особливості адміністративної відповідальності:

- адміністративна відповідальність має публічний державно-обов'язковий характер. Виявляється це в тому, що проступок за будь-яких умов, навіть коли він спрямований проти особи (фізичної чи юридичної), є порушенням правового порядку, охорона якого - мета і функція держави;
- право адміністративного покарання, як правило зосереджується, в органах виконавчої влади, у судах загальної юрисдикції, адміністративних комісіях при виконавчих комітетах сільських, селищних, міських рад, виконавчих комітетах відповідних рад, що обумовлює надання їм юрисдикційних повноважень, що є по суті судовими функціями (органи які їх здійснюють називаються «органами адміністративної юрисдикції»);
- це самостійний вид правової відповідальності, що настає за адміністративні проступки в різних сферах державного управління. Законодавство про адміністративну відповідальність охороняє норми митного, податкового, лісового, земельного, фінансового, водного, природоохоронного права та інших галузей права України.

Як зазначає Л. В. Коваль, «норми адміністративної відповідальності «немов» обслуговують норми інших галузей своїм правоохоронним, заборонювальним, каральним впливом...»;

– вона є специфічною формою правового реагування з боку держави в особі її компетентних органів на певну категорію протиправних проявів і є наслідком винного суспільно шкідливого (антигромадського) діяння. В адміністративній відповідальності знаходять вияв обидва аспекти правової відповідальності: позитивний та ретроспективний [56, с. 138].

Притягнення до адміністративної відповідальності відбувається відповідно до правових норм. Визначальним є Кодекс України про адміністративні правопорушення, що визначає правопорушення, санкцію та порядок притягнення до адміністративної відповідальності.

Відповідно до якого протиправними є:

1. Порухення вимог пожежної безпеки в лісах (стаття 77 Кодексу України про адміністративні правопорушення) передбачає відповідальність осіб за:

1) розведення багаття у лісі та лісопосадках, крім тих, що пов'язані з технологічними вимогами лісогосподарських заходів у спеціально передбачених для цього місцях;

2) заїзд на територію лісового фонду (крім транзитних шляхів) транспортних засобів та інших механізмів, за винятком тих, що використовуються для лісогосподарської мети;

3) паління, залишення у лісі та лісопосадках непогашених сірників, недопалків;

4) залишення у лісі просоченого бензином, гасом, мастилом або іншими горючими речовинами ганчір'я;

5) заправку у лісі, лісопосадках паливних баків під час роботи двигуна;

Порушення вищезазначених правил передбачає адміністративну відповідальність у вигляді накладення штрафу на громадян від дев'яноста до двохсот семидесяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян і на

посадових осіб – від двохсот семидесяти до дев'ятисот неоподаткованих мінімумів доходів громадян. А у разі знищення або пошкодження лісу внаслідок необережного поводження з вогнем, а також порушення вимог пожежної безпеки в лісах, що призвело до виникнення лісової пожежі або поширення її на значній площі, накладається штраф у розмірі від двохсот семидесяти до дев'ятисот неоподаткованих мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від шістсот тридцяти до однієї тисячі восьмисот неоподаткованих мінімумів доходів громадян [48].

2. Самовільне випалювання рослинності або її залишків (стаття 77-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення) передбачає адміністративну відповідальність у вигляді накладення штрафу на громадян – від ста вісімдесяти до трьохсот шістдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від дев'ятисот до однієї тисячі двохсот шістдесяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян. Ті самі дії, вчинені на територіях та об'єктах природно–заповідного фонду, тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від трьохсот шістдесяти до семисот двадцяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян, на посадових осіб від однієї тисячі двохсот шістдесяти до однієї тисячі восьмисот неоподаткованих мінімумів доходів громадян [48].

3. Порушення правил пожежної безпеки на залізничному, морському, річковому і повітряному транспорті (стаття 120 Кодексу України про адміністративні правопорушення) тягне за собою штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

4. Порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, а також використання пожежної техніки та засобів пожежогасіння не за призначенням (стаття 175 Кодексу України про адміністративні правопорушення) тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від 0,5 семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на

посадових осіб - від двох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [48].

5. Здійснення суб'єктом господарювання господарської діяльності без декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства у сфері пожежної безпеки (стаття 175-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення) тягне за собою накладення штрафу на громадян – суб'єктів підприємницької діяльності і посадових осіб – від сорока до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [48].

6. Завідомо неправдивий виклик спеціальних служб, тобто пожежної охорони, поліції, швидкої медичної допомоги або аварійних служб (стаття 183 КУпАП) тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [48].

7. Невиконання приписів та постанов посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про пожежну і техногенну безпеку (стаття 188-8 Кодексу України про адміністративні правопорушення).

За статтею 188-8 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачено відповідальність настає за:

1) невиконання законних вимог посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері стандартизації, метрології та метрологічної діяльності і технічного регулювання, щодо усунення порушень законодавства про стандартизацію, метрологію та метрологічну діяльність, технічні регламенти та оцінку відповідності, акредитацію органів з оцінки відповідності;

2) ненадання вищевказаним посадовим особам передбаченої законодавством інформації або порушення встановлених законодавством строків надання такої інформації, надання недостовірної інформації;

3) створення перешкод для виконання покладених на вказаних посадових осіб обов'язків [48].

За вказані діяння на посадових осіб накладається штраф від двадцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. А у разі скоєння таких діянь повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення розмір штрафу становить від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Справи про адміністративні правопорушення розглядаються, вирішуються в межах адміністративного провадження, що дає змогу винести об'єктивне рішення щодо справи. Водночас серед науковців відсутній єдиний підхід щодо визначення самого поняття «адміністративне провадження». За С. Т. Гончаруком провадження це сукупність здійснюваних компетентними суб'єктами на основі закону процесуальних дій щодо вирішення справ про адміністративні правопорушення [57. с. 59].

Процедура притягнення до адміністративної відповідальності, як й будь-яка процедура, включає певні етапи та послідовність їх виконання, вони є регламентовані держаною владою. Насамперед, слід відмітити що саме процедура притягнення до адміністративної відповідальності є позасудовою, застосовувати адміністративні санкції мають право державні органи та їхні посадові особи.

Проаналізувавши установлену практику та наукові підходи, у процедурі притягнення до адміністративної відповідальності можна виділити такі етапи:

1. Виявлення правопорушення та складання відповідного акту.

Відповідний державний орган або посадова особа, яким законодавством надані відповідні повноваження, встановлює факт вчинення діяння, що являє собою правопорушення, за яке передбачене адміністративна відповідальність. Та здійснює його фіксацію за допомогою відповідного акту – протоколу.

Фактично протокол є документом, в якому описується характер допущеного особою правопорушення та адміністративна відповідальність, що загрожує за це [56]. Зміст та порядок складання протоколу регулюється

Кодексом України про адміністративні правопорушення, а також підзаконними нормативно-правовими актами.

О. М. Ярмак наголошує, що питання щодо визначення вимог до протоколу у юридичній літературі майже не досліджувалося. Окрім того, воно занадто вузько виписане у діючому Кодексі України про адміністративні правопорушення. Зокрема, статтею 256 КУпАП передбачений перелік відомостей, які повинні міститися у протоколі:

- дата та місце його складання;
- посада, прізвище, ім'я та по батькові особи, яка склала протокол;
- відомості про особу, яка притягається до адміністративної відповідальності (у разі її виявлення);
- місце, час вчинення і сутність адміністративного правопорушення;
- нормативний акт, який передбачає відповідальність за дане правопорушення;
- прізвища, адреси свідків і потерпілих, якщо вони є;
- пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності;
- інші відомості, необхідні для вирішення справи.

Якщо правопорушенням заподіяно матеріальну шкоду, то про це також зазначається в протоколі [58].

Відповідно до Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення та визнання такими, що втратили чинність, деяких наказів Міністерство надзвичайних ситуацій України від 27 липня 2016 року протокол про порушення правил пожежної безпеки складається у двох примірниках, один з яких під підпис вручається особі, яка притягається до адміністративної відповідальності.

Водночас під час складання протоколу про адміністративне правопорушення, передбачене:

- статтею 175 Кодексу України про адміністративні правопорушення «Порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки»,

указується, які саме порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки вчинила особа, яка притягається до адміністративної відповідальності;

- статтею 188-8 Кодексу України про адміністративні правопорушення «Невиконання приписів та постанов посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про пожежну і техногенну безпеку» указуються дати складання та вручення приписів або постанов посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про пожежну і техногенну безпеку, номери невиконаних пунктів або запропонованих заходів, установлений строк виконання яких на момент перевірки минув. Також указуються дата, до якої захід мав бути виконаний, та дата виявлення такого порушення (невиконання) з посиланням на те, чи є це порушення (невиконання) триваючим [48].

Протокол підписується особою, яка його склала, і особою, яка притягається до адміністративної відповідальності. За наявності свідків і потерпілих протокол підписується також і цими особами. У разі відмови особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, від підписання протоколу, у ньому робиться запис про це.

Якщо правопорушення вчинено кількома особами, протокол про адміністративне правопорушення складається на кожну особу окремо [59].

2. Розгляд справи про адміністративне правопорушення.

Вести подальшу адміністративну процедуру та розглядати справи про адміністративні правопорушення – також компетенція відповідних уповноважених на це органів [56]. Відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення справа про адміністративне правопорушення розглядається у п'ятнадцятиденний строк з дня одержання органом (посадовою особою), правомочним розглядати справу, протоколу про адміністративне правопорушення та інших матеріалів справи, при цьому

законами України може бути передбачено й інші строки розгляду справ про адміністративні правопорушення [48].

Справа про адміністративне правопорушення відповідно до ч. 1 ст. 268 Кодексу України про адміністративні правопорушення розглядається в присутності особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. За відсутності цієї особи справу може бути розглянуто лише у випадках, коли є дані про своєчасне її сповіщення про місце і час розгляду справи, а також якщо від неї не надійшло клопотання про відкладення розгляду справи

3. Винесення рішення (постанови) у справі.

Розглянувши справу про адміністративне правопорушення, у тому числі оформлену працівниками відомчої, місцевої пожежної охорони, членами добровільних пожежних дружин (команд), уповноважена посадова особа центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про пожежну і техногенну безпеку та здійснює державний ринковий нагляд у сфері своєї відповідальності, виносить одну з таких постанов:

- а) про накладення адміністративного стягнення;
- б) про закриття справи [59].

Вимоги до змісту постанови встановлені Кодексом України про адміністративні правопорушення. Постанова оголошується негайно після закінчення розгляду справи.

4. Виконання рішення.

Постанова про накладання адміністративної санкції є обов'язковою для виконання. Контроль за правильним та своєчасним виконанням постанови про накладення адміністративного стягнення здійснюється органом (посадовою особою), який виніс постанову, та іншими органами державної влади в порядку, установленому законом [56].

Штраф має бути сплачений порушником не пізніше як через п'ятнадцять днів з дня вручення йому постанови про накладення штрафу. У разі несплати правопорушником штрафу у строк постанова про накладення

адміністративного стягнення надсилається листом для примусового виконання до відділу державної виконавчої служби за місцем проживання порушника, роботи або за місцезнаходженням його майна в порядку, установленому законом.

Не підлягає виконанню постанова про накладення адміністративного стягнення, якщо її не було звернуто до виконання протягом трьох місяців з дня її винесення.

Документи, що засвідчують виконання постанови про накладення адміністративного стягнення (копія квитанції про сплату штрафу, постанова про закінчення виконавчого провадження тощо), або інші матеріали, що зупиняють провадження в адміністративній справі, підшиваються до адміністративної справи [59].

5. Оскарження рішення у справах про адміністративні правопорушення.

У разі незгоди з прийнятим рішенням у справі про адміністративне правопорушення особа, щодо якої її винесено, може подати скаргу до вищої посадової особи Державної служби України з надзвичайних ситуацій або суду. Скарга подається протягом десяти днів від дня винесення постанови та розглядається в десятиденний строк від дня її надходження.

Посадова особа Державної служби України з надзвичайних ситуацій при розгляді скарги на постанову перевіряє дотримання вимог законодавства про адміністративні правопорушення і обґрунтованість її винесення та приймає одне з таких рішень:

- 1) залишає постанову без зміни, а скаргу без задоволення;
- 2) скасовує постанову і надсилає справу на новий розгляд;
- 3) скасовує постанову і закриває справу;
- 4) змінює захід стягнення в межах, передбачених нормативним актом про відповідальність за адміністративне правопорушення, але так, щоб стягнення не було посилено.

Копія рішення за скаргою протягом трьох днів надсилається особі, щодо якої його винесено [59].

При цьому слід зазначити, що всі ці етапи відбуваються дуже швидко і послідовно, так наприклад, для цього не завжди потрібне спеціальне приміщення (як суд) та спеціально відведений час. Усе це може відбутися на місці виявлення правопорушення у найкоротший термін. Наприклад, посадові особи Державної служби України з надзвичайних ситуацій здійснюють перевірку певного суб'єкта господарювання, встановлюють факт порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, одразу на місці складають протокол та виносять постанову про застосування адміністративних санкцій.

2.2. Суб'єкти притягнення до адміністративної відповідальності за порушення вимог пожежної безпеки

Державна політика реалізується завдяки певним органам та посадовим особам, не є виключенням й такий правовий інститут як притягнення до адміністративної відповідальності. Як вже зазначалося у випадках з адміністративною відповідальністю за порушення вимог пожежної безпеки процедура є позасудовою, а отже є визначенні органи влади, які мають право розглядати такі справи про адміністративні правопорушення та застосовувати адміністративні стягнення. Такі органи визначають Кодексом України про адміністративні правопорушення, у якому випадку який орган можна ознайомитись у таблиці 1.

	Стаття Кодексу про адміністративні правопорушення	Орган, уповноважений розглядати справу про це правопорушення (згідно з КУпАП)
	Стаття 77. Порушення вимог пожежної безпеки в	- Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну

	лісах	політику у сфері лісового господарства - Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів
	Стаття 77-1. Самовільне випалювання рослинності або її залишків	- Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів
	Стаття 120. Порушення правил пожежної безпеки на залізничному, морському, річковому і повітряному транспорті	- Органи залізничного транспорту (за частиною 1 статті) - Органи морського і річкового транспорту (за частиною 1 статті) - Центральний орган виконавчої влади з питань цивільної авіації (за частиною 2 статті)
	Стаття 175. Порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки	- Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про пожежну і техногенну безпеку
	Стаття 175-2.	- Центральний орган

	Здійснення суб'єктом господарювання господарської діяльності без декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства у сфері пожежної безпеки	виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про пожежну і техногенну безпеку
	Стаття 183. Завідомо неправдивий виклик спеціальних служб	<ul style="list-style-type: none"> - Адміністративні комісії при виконавчих органах міських рад - Адміністративні комісії при виконавчих органах сільських, селищних рад - Виконавчі комітети (а в населених пунктах, де не створено виконавчих комітетів, - виконавчі органи, що виконують їх повноваження) сільських, селищних, міських рад
	Стаття 188-8. Невиконання приписів та постанов посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про пожежну і техногенну безпеку	- Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про пожежну і техногенну безпеку

Таблиця 1. Органи, уповноважені розгляди справи про адміністративні праворушення щодо порушення вимог пожежної безпеки

Слід відмітити, що Кодексом України про адміністративні правопорушення передбачені випадки, коли протокол має право скласти не тільки визначений орган (його посадова особа), а й інші посадові особи. Так, наприклад, за статтями 77-77¹ протокол мають право складати громадський інспектор з охорони довкілля, громадський лісовий інспектор або егері та посадові особи користувачів мисливських угідь, уповноважених на охорону державного мисливського фонду, а за статтею 120 Кодексу України про адміністративні правопорушення - працівники відомчої, сільської пожежної охорони та члени добровільних пожежних дружин (команд), протипожежних об'єднань громадян [48].

Для повного розуміння інституту адміністративної відповідальності за порушення вимог пожежної безпеки більш детально ознайомимся з суб'єктами притягнення до відповідальності.

На сьогодні центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства є Державне агентство лісових ресурсів України. Відповідно до покладених на нього завдань Держлісагентство: забезпечує функціонування державної лісової охорони, координує діяльність лісової охорони інших постійних лісокористувачів і власників лісів, бере участь у забезпеченні реалізації державної політики у сфері пожежної безпеки; забезпечує здійснення наземно-авіаційної охорони лісів від пожеж; організовує виконання протипожежних, лісозахисних та інших лісоохоронних заходів на підприємствах, в установах і організаціях, що належать до сфери його управління; у межах повноважень, передбачених законом, розглядає справи про адміністративні правопорушення та накладає адміністративні стягнення. Держлісагентство здійснює свої повноваження безпосередньо та через утворені в установленому порядку територіальні органи – обласні управління лісового та мисливського господарства [60].

Центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони

навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів є Державна екологічна інспекція України, яка здійснює державний нагляд (контроль) за додержанням центральними органами виконавчої влади та їх територіальними органами, місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування в частині здійснення делегованих їм повноважень органів виконавчої влади, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми власності і господарювання, громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, а також юридичними особами - нерезидентами вимог законодавства про охорону, захист, використання та відтворення лісів, зокрема щодо здійснення комплексу необхідних заходів захисту для забезпечення охорони лісів від пожеж [61].

Щодо органів залізничного транспорту, то від їх імені розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право:

- начальники станцій та їх заступники, начальники локомотивних (вагонних) депо, начальники пасажирських поїздів (механіки-бригадири пасажирських поїздів);
- контролери-ревізори пасажирських поїздів, ревізори-інструктори пасажирських поїздів, ревізори по контролю доходів, дорожні майстри, начальники дистанцій колії, начальники дистанцій сигналізації та зв'язку;
- начальник Управління відомчої воєнізованої охорони Укрзалізниці та його заступники, начальники служб (загонів) відомчої воєнізованої охорони залізниць та їх заступники, начальники відділів (секторів) Управління відомчої воєнізованої охорони Укрзалізниці, начальники відділів (секторів) служби (загону) відомчої воєнізованої охорони залізниць та їх заступники, начальники команд (пожежних поїздів) відомчої воєнізованої охорони залізниць та їх заступники, старші інструктори та інструктори служб (загонів) відомчої воєнізованої охорони залізниць, начальники відділень команд (пожежних поїздів) відомчої

воєнізованої охорони залізниць, метрополітенів, начальники груп воєнізованої охорони залізниць, старші в місці розташування станцій посадові особи відомчої воєнізованої охорони залізниць [48].

За адміністративні правопорушення, передбачені частиною першою статті 120 Кодексу про адміністративні правопорушення, від імені органів морського і річкового транспорту розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право: керівник центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері безпеки на морському та річковому транспорті, та його заступники, керівник територіального органу центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері безпеки на морському та річковому транспорті, та його заступники, капітан порту, капітан судна [48].

Державна авіаційна служба є центральним органом виконавчої влади з питань цивільної авіації. Державіаслужба визначає вимоги щодо організації пошукового, аварійно-рятувального та протипожежного забезпечення польотів цивільної авіації [62].

Адміністративні комісії при радах - це колегіальний орган, який утворюється при виконавчому комітеті міської ради для розгляду і вирішення справ про адміністративні правопорушення, за винятком справ, віднесених Кодексом України про адміністративні правопорушення до відання інших органів (посадових осіб). Розгляд і вирішення справ в адміністративній комісії має сприяти вихованню громадян у дусі точного і неухильного додержання законів, правил співжиття й чесного ставлення до державного і громадського обов'язку, поваги до прав, честі й гідності громадян, а також запобіганню вчиненню нових правопорушень як самими правопорушниками, так й іншими особами [63].

Виконавчими органами сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад є їх виконавчі комітети, відділи, управління та інші створювані радами виконавчі органи [64].

Державна служба України з надзвичайних ситуацій є ключовим органом, що реалізовує державну протипожежну політику.

Державна служба України з надзвичайних ситуацій є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ і який реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності.

Основними завданнями Державної служби України з надзвичайних ситуацій є:

1) реалізація державної політики у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, запобігання їх виникненню, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності;

2) здійснення державного нагляду (контролю) за додержанням і виконанням вимог законодавства у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб;

3) внесення на розгляд Міністра внутрішніх справ пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у зазначених сферах;

4) реалізація в межах повноважень, передбачених законом, державної політики у сфері волонтерської діяльності [65].

Державну службу України з надзвичайних ситуацій очолює Голова, який призначається на посаду та звільняється з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України, внесеним на підставі пропозицій Міністра внутрішніх справ.

Від імені центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про

пожежну і техногенну безпеку, розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право:

1) Головний державний інспектор України з нагляду у сфері пожежної і техногенної безпеки та його заступники, головні державні інспектори з нагляду у сфері пожежної і техногенної безпеки в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі та їх заступники - штраф на громадян до сімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

1¹) старші державні інспектори України з нагляду у сфері пожежної і техногенної безпеки - штраф на громадян до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - до вісімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

2) головні державні інспектори з нагляду у сфері пожежної і техногенної безпеки в районах, районах у містах, містах обласного, республіканського (Автономної Республіки Крим) значення - штраф на громадян до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - до вісімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

3) державні інспектори з нагляду у сфері пожежної і техногенної безпеки в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, районах, районах у містах, містах обласного, республіканського (Автономної Республіки Крим) значення - штраф на громадян до чотирьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - до шести неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [48].

Таким чином, система суб'єктів притягнення до адміністративної відповідальності за порушення вимог пожежної безпеки є досить розгалуженою, однак на законодавчому рівні їх права та обов'язки врегульовано відповідними актами національного законодавства.

2.3. Практика притягнення до відповідальності за порушення вимог пожежної безпеки в Україні та деяких країнах світу

Фундаментальна і важлива причина, через яку існує законодавство з пожежної безпеки – це захист життя. Це є цілком достатньою підставою для проведення оцінки ризику пожежної безпеки і проведення запобігаючих заходів для захисту людей. Втрата життя в ситуації, коли не була ефективно реалізована і дотримана пожежна безпека, є жахливим наслідком недосконалості правового регулювання як превентивного засобу пожежної безпеки.

Як визначалося у попередньому підрозділі притягнення до адміністративної відповідальності відбувається у поза судовому порядку. Звернення до суду може бути лише у деяких випадках:

- Необхідності застосування заходів реагування;
- Не згоди з прийнятим рішенням відповідним органом та спробою його оскарження.

Так, наприклад, є постанова Верховного Суду від 29 квітня 2020 року у справі № 826/11480/17, де суд досліджував питання щодо зупинення підприємств у випадку порушення правил та норм пожежної безпеки. Та робить такі висновки, що правовою підставою для застосування адміністративним судом заходів реагування є одночасна наявність таких умов:

- 1) факт порушення правил та норм пожежної і техногенної безпеки, що створюють загрозу життю та здоров`ю людей;
- 2) звернення компетентного органу, який здійснює державний нагляд у сфері пожежної і техногенної безпеки, із відповідним адміністративним позовом до суду;
- 3) наявність обов`язку у підконтрольного суб`єкта, зупинення експлуатації приміщень якого вимагає відповідний орган Державної служби України з надзвичайних ситуацій, забезпечувати дотримання вимог пожежної безпеки у відповідному приміщенні.

При цьому, обов'язок щодо забезпечення виконання вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки покладено на суб'єкта господарювання незалежно від того, чи є він власником або користувачем відповідного об'єкта. Виникненню такого обов'язку кореспондує здійснення господарської діяльності за відповідною адресою.

Разом з тим, при обранні заходу реагування у вигляді повного або часткового зупинення роботи підприємств, позивачем як суб'єктом владних повноважень, і судом, відповідно, мають враховуватися принципи співмірності обраного заходу реагування тим порушенням, які виникли і тим, які залишилися не усунутими на час розгляду справи, а також дотримання справедливого балансу між інтересами відповідача і публічними інтересами.

Аналогічні правові висновки викладені в постановах Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 26 лютого 2020 року у справі № 826/7073/18, від 25 лютого 2020 року у справі № 826/15768/18 [66].

Загалом, такі позови є найпоширенішими в адміністративному судочинстві. Після жахливим подій, що відбулися в російському Кемерово, а саме пожежа у торгово-розважальному центрі, що забрала життя десятків людей, в Україні розпочалися масові перевірки аналогічних об'єктів господарювання на дотримання вимог пожежної безпеки. Слід звернути увагу на те, що з листопада 2016 року по грудень 2018 діяв мораторій на планові перевірки цих об'єктів з боку держави. У свою чергу, Кабінетом Міністрів України було прийняте рішення на засіданні від 28.03.2018 року, а згодом Державна служба України з надзвичайних ситуацій прийняла наказ від 29.03.2018 року №202 «Про здійснення позапланових перевірок». В Україні відбулися масові перевірки завдяки яким було виявлено більше 40 тисяч правопорушень.

Розглянемо на прикладі нашого міста – Суми, на підставі вищезазначених актів Кабінету Міністрів України та Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Сумській області прийняло наказ від 02.04.2018

року № 11 «Про проведення позапланових перевірок» та розпочало їх здійснювати. Насамперед, перевірки відбувалися у торгово-розважальних центрах, серед яких: Мануфактура, Київ, Лавина, Євробазар тощо.

Рекордсменом, тобто найбільше правопорушень було виявлено, став ТРЦ «Київ», близько 300 правопорушень. Управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Сумській області подало позов про застосування заходів реагування, а саме зупинення експлуатації та зупинення робіт з будівництва та реконструкції (справа № 818/1525/18). Проаналізувавши розгляд цієї справи у реєстрі судових рішень, ми бачимо, що 17 травня 2018 року провадження по справі було зупинено через те що відповідач вирішив оскаржити наказ «Про проведення позапланової перевірки» від 02.04.2018 року № 11. Рішенням суду першої інстанції в позові було відмовлено, а апеляційна скарга була залишена без задоволення. Тому 21 лютого 2019 року провадження по справі № 818/1525/18 було відновлено, 19 червня 2019 року було призначено судову будівельно-технічну експертизу, проведення якої було доручено експертам Сумського відділення Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз імені Заслуженого професора М.С. Бокаріуса, та зупинено провадження у справі до одержання висновків експертизи. Висновок експертів за результатами проведення комплексної судової будівельно-технічної, інженерно-технічної в галузі охорони праці та безпеки життєдіяльності, пожежно-технічної та електротехнічної експертизи №1243/1287/1288/832, складеного 12.06.2020 року до суду надійшов 18 червня 2020 року, а 3 серпня 2020 року провадження в справ було поновлено [67].

Підсумовуючи, ми можемо говорити про те, що розгляд цієї справи відбувається понад 2 роки й не є завершеним навіть на сьогодні (листопад 2020), при цьому експлуатація продовжує відбуватися, навіть розпочала експлуатація будов, які були добудовані за цей час, будівництво та реконструкція також не були зупиненні, а найголовніше, що ніщо не заважає відвідуванню громадянами ставлячи їх життя під загрозу.

Задля кращого розуміння та планування стратегій щодо вдосконалення системи пожежної безпеки в Україні, необхідно аналізувати та переймати досвід інших країн світу. Однією із важливих складових є відповідальність за порушення встановлених норм щодо пожежної безпеки. Досліджуючи зарубіжний досвід, на прикладі країн Великобританії, Сінгапуру та Канади, узагальнено їх рівень відповідальності (Таблиця 2) [68; 69; 70].

Країна	Відповідальність за порушення пожежної безпеки
Великобританія	За дрібні правопорушення, пов'язані з пожежною безпекою приміщень, можуть бути накладені штрафи в розмірі до 5000 фунтів стерлінгів. Санкції за порушення правил пожежної безпеки можуть варіюватися від необмеженого штрафу до двох років позбавлення волі.
Сінгапур	Будь-яка особа, винна в злочині, передбаченому чинним Законом, за який прямо не передбачено покарання, підлягає засудженню штрафом у розмірі не більше 10 000 доларів США або позбавленням волі на строк, що не перевищує 6 місяців, або обом, і в разі продовження правопорушення, до подальшого штрафу, що не перевищує 1000 доларів США за кожен день або його частину, протягом якого злочин триває після засудження.
Канада	Компанії і приватні особи можуть бути оштрафовані на суму до 100 000 дол. США за перше порушення - і / або на шість місяців у в'язниці - і до 500 000 дол. США за наступні порушення. Суми встановлюються суддею провінційного суду.

Таблиця 2. Відповідальність за недотримання правил пожежної безпеки у досліджуваних країнах

Значну частку уваги відповідно до законодавства Великобританії приділяється пожежній безпеці на робочому місці. Де зокрема, суб'єкт несе відповідальність за пожежну безпеку в ділових або інших нежитлових приміщеннях, якщо він є:

- роботодавець;
- власник;
- орендодавець;
- будь-яка особа, що контролює приміщення, наприклад,

керуючий, керівник будівлею, керуючий агент або експерт з оцінки ризиків. Особа відома як «відповідальна людина». Якщо є більше однієї відповідальної особи, існує виключна необхідність працювати разом, щоб виконувати свої обов'язки [71].

Одним із ключових факторів провідних країн світу в регулюванні відповідальності за порушення пожежної безпеки є неупередженість відносно суб'єкта правопорушення.

Існує значна кількість документованих випадків, що вказують на позицію судової системи, коли справа доходить до недотримання правил пожежної безпеки. Випадки різноманітні, однак, загальним є серйозність штрафів в незалежності від розмірів компанії або її впливу на економіку в цілому. Зокрема, британський світової ритейлер «New Look», який має мережу магазинів у Великобританії, отримав максимально можливий штраф в розмірі 400 000 фунтів стерлінгів після пожежі, яка знищила магазин на Оксфорд-стріт в 2007 році. Для усунення наслідків було задіяно 35 автомобілів і 150 пожежників. Екіпажі залишалися на місці протягом трьох днів. Торгівля була перервана в більш ніж 50 магазинах на Оксфорд-стріт. «New Look» визнав себе винним в двох порушеннях: Розпорядження про нормативно-правову реформу (пожежної безпеки) 2005 року після судового переслідування Лондонській пожежної командою та у порушенні пожежної безпеки, що включало в себе недостатню підготовку персоналу та зберігання речей біля аварійних виходів, що блокували шляхи евакуації.

Як потім зазначив Брайан Коулман, голова Лондонського управління з пожежної та надзвичайної ситуації: «Належне управління бізнесом включає в себе відповідальність за пожежну безпеку, знання закону і прийняття відповідних заходів. Це переконання показує, що великі компанії не звільняються від судового переслідування і що Лондонська пожежна бригада вживатиме заходи, якщо компанії не будуть серйозно ставитися до своїх обов'язків по пожежній безпеці. Недотримання закону може, як показав цей випадок, призвести до колосального штрафу» [72].

Вважаємо також за необхідне наголосити на тому, що відповідальність можуть нести не тільки фізичні, юридичні особи, а й державні структури.

Так, підприємство атомної зброї, що відповідає за розробку і виготовлення боєголовок для британського ядерного стримування, було оштрафовано Судом Редінга Корони у травні 2013 року.

«Atomic Weapons Establishment» визнали єдине порушення Закону 1974 року про здоров'я і безпеку на роботі. Співробітник отримав опіки коли в серпні 2010 року у нього біля обличчя спалахнула вогненна куля під час виробництва.

Як зазначив потому інспектор Дейв Норман: «Сама відсутність можливості скористатись адекватним захисним одягом стала порушенням пожежної безпеки. Пожежа могла привести до численних жертв, і її можна було повністю запобігти, якби були встановлені більш досконалі системи управління. Нездатність ініціювати такі заходи контролю залежала від компанії, що визначає потенційні небезпеки і ризики, всі з яких були добре задокументовані, але цього просто не відбулося» [73].

Існують випадки покарань навіть з обмеженням волі, наприклад, керуючий готелю був засуджений до восьми місяців позбавлення волі разом із витратами в 15000 фунтів стерлінгів після неодноразових порушень законодавства з питань пожежної безпеки. Цей випадок також спричинив ув'язнення оцінювача пожежної небезпеки за те, що він не повідомив про недостатні положення пожежної безпеки та визнав недоліки готелю [74].

Розглядаючи питання відповідальності за пожежну безпеку в Сінгапурі слід прийняти до уваги Закон «Про пожежну безпеку», який передбачає положення щодо пожежної безпеки та пов'язаних з ними питань. Відповідно до пункту 58 цього закону: «Ніщо в цьому Законі не перешкоджає притягненню до відповідальності будь-якої особи за будь-яким іншим письмовим законом за будь-яке діяння чи бездіяльність, що є злочином, передбаченим чинним законодавством, або не нестиме відповідальність за цим законом до будь-якого іншого або більшого покарання або неустойка, ніж передбачена цим Законом», де також наголошується на тому, що ніхто не може бути покараний двічі за одне й те саме правопорушення [75].

Сили цивільної оборони Сінгапуру провели 14 537 перевірок правоохоронної безпеки та видали за 2018 рік: 2453 повідомлення про правопорушення щодо пожежної безпеки, 2462 повідомлення про запобігання пожежній небезпеці.

Сили цивільної оборони Сінгапуру закликають громадськість повідомляти про небезпеку пожежної безпеки, яку можливо передбачити. Зокрема, у 2018 році в суді було порушено 150 справ про порушення пожежної безпеки, де переважна більшість правопорушень були пов'язані з несанкціонованим використанням приміщень (74 випадки або 49,3%), після чого проводилися несанкціоновані роботи з пожежної безпеки (51 випадок або 34%).

Відповідно за порушення пожежної безпеки були застосовані такі санкції:

- компанія була оштрафована на 3000 доларів США за несанкціоновану зміну приміщення до житлового приміщення без погодження;
- компанія була оштрафована в розмірі 4500 доларів США, оскільки вона мала несанкціоновану роботу з пожежної безпеки (зведення незатвердженої споруди).

Загалом Сили цивільної оборони Сінгапуру відносяться до порушень пожежної безпеки серйозно і запроваджують санкції проти тих, хто не здійснює своєчасних виправлень, незважаючи на попередження та штрафи [76].

Розглядаючи питання відповідальності за порушення пожежної безпеки у Канаді, слід наголосити на тому, що будь-яке порушення Кодексу пожежної безпеки даної країни тягне за собою відповідальність. Необхідно також звернути увагу на те, що сума штрафів є надзвичайно великою, навіть для такої економічно розвинутої держави. У залежності від того, чи відбувалося порушення повторно або систематично відповідальних осіб може бути притягнуто до кримінальної відповідальності строком визначеним судом, під юрисдикцію якого припадає обвинувачений. При чому сума штрафу зазвичай включає в себе сам штраф та витрати, що пов'язані з ліквідацією недоліків або наслідків.

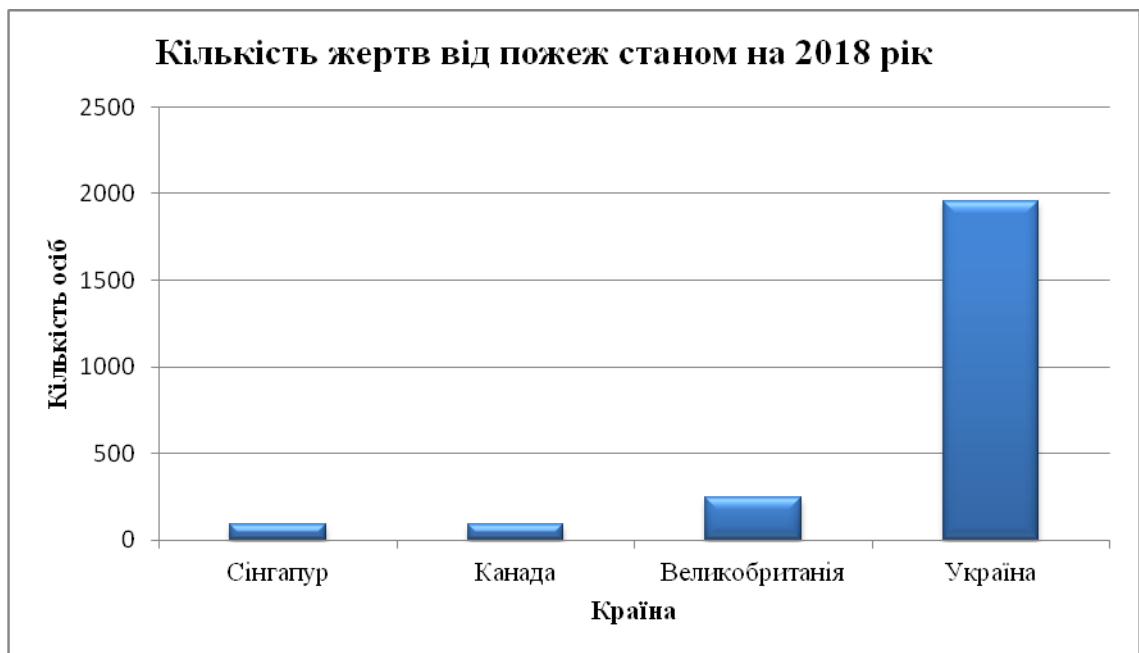
Як приклад, власник промислової території площею 74 000 квадратних футів у Кобурзі був засуджений у вересні 2011 року за ненадання письмових звітів і оштрафований на 6000 доларів США (включаючи надбавки за фінансові витрати). Власник не зміг записати результати випробувань системи аварійного освітлення, переносних вогнегасників, системи пожежної сигналізації, пожежного насоса і гідрантів [77].

Корпорація Magna Exteriors & Interiors, Онтаріо (виробник пластикових автомобільних деталей) у 2015 році була оштрафована на 80 000 доларів після того, як один з їх працівників отримав опіки на роботі. Суд встановив, що корпорація не забезпечила заходи безпеки і тому покарання було виконане відповідно до вимог закону. На додаток до штрафу на компанію було накладено надбавка в розмірі 25% відповідно до Закону «Про злочини в провінції». Доплати йдуть до державного фонду, який допомагає жертвам злочинів [78].

Підсумовуючи вищезазначене, вважаємо за необхідне відмітити, що покарання за невиконання норм пожежної безпеки в даних країнах можуть

понести навіть компанії приналежні до державних структур, на прикладі Великобританії. Значна сума штрафів та можливість ув'язнення за тяжкість, повторність або систематичність порушень є необхідністю, яка виконує запобіжну функцію.

Вважаємо за необхідне наголосити, що саме людське життя є найважливішою цінністю у фундаментальних основах права, а пожежна безпека це одна з найсерйозніших загроз цієї цінності. Проаналізувавши дані державних служб статистики Великобританії, Сінгапуру та Канади, ми сформували таблицю співвідношення кількості смертей цих країн та України, задля наочного розуміння співвідношення смертних випадків відносно України станом на 2018 рік [74; 77; 78; 7].

Таблиця 3. Кількість жертв від пожеж станом на 2018 рік

Проаналізувавши інформацію, ми можемо зробити висновок, що ситуація в Україні катастрофічна і потребує негайних та рішучих змін законодавства відносно державної політики пожежного регулювання та впровадження нових заходів безпеки. Одним із найважливіших факторів успішного вирішення цієї проблеми є належний розмір відповідальності кожного за дотримання правил пожежної безпеки.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИМОГ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ

3.1. Недоліки адміністративної відповідальності за порушення вимог пожежної безпеки в Україні

Проаналізувавши попередньо наданий теоретичний та практичний матеріал, ми можемо зробити висновки про недосконалість протипожежної політики нашої держави.

Насамперед, ми вважаємо недолік у незначному розмірі санкції за порушення вимог пожежної безпеки. Як зазначалося раніше, на сьогодні розмір адміністративних санкцій за порушення правил пожежної безпеки дорівнює від 1 до 20 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, враховуючи що 1 неоподаткований мінімум доходів громадян дорівнює 17 гривням, то санкція варіюється від 17 до 340 гривень. На наш погляд, такий розмір санкції не є тим обмеженням, зазначаючи яке особа більше не вчинить подібне правопорушення, і тим паче вона не спонукає взагалі утримуватися від нього. У більшості випадків особі значно легше сплатити штраф, ніж виділити достатньо коштів та часу для забезпечення належного рівня пожежної безпеки.

Наступним недоліком є процедура притягнення до відповідальності, а саме те, що притягнення до адміністративної відповідальності відбувається в позасудовому порядку. На наш погляд, це є підґрунтям для корупційної складової. Так, наприклад, у 2018 році коли розпочалися позапланові перевірки торговельних підприємств на нараді голова ДСНС наголосив на тому, що керівники мають особливо пильно стежити за тим, щоб під час перевірок уникнути корупційної складової [79]. У 2019 році була проведена акція працівниками Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Працівники звернулися до Глави держави, подали йому звернення в якому

повідомили про стан справ у Державній службі України з надзвичайних ситуацій та виклали свої вимоги і пропозиції. Серед найголовніших недоліків виділяли такі, як корупційне керівництво, розкрадання майна служба, корупційна кадрова політики, порушення техніки безпеки, відсутність професійного навчання, отримання неякісного обладнання тощо [80].

Підтвердженням наявності корупції у зазначеній сфері є також затримання посадовців на отриманні грошей. Так, серед останнього, у вересні 2020 року в Одесі був затриманий посадовець головного управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій в Одеській області, який вимагав гроші за погодження документів з питань пожежної безпеки. За різні суми він гарантував погодження та видачу дозвільних документів для потенційно небезпечних об'єктів з грубим порушенням вимог чинного законодавства України в сфері протипожежної безпеки. Слід відмітити, що під час роботи підозрюваного у Державній службі України з надзвичайних ситуацій в Одесі сталося 4 пожежі, в яких загинуло 32 людини [81].

Наступним недоліком протипожежної безпеки ми виділяємо відсутність правосвідомості громадян. Тут можна говорити як про відсутність правосвідомості у працівників Державної служби України з надзвичайних ситуацій, які беруть хабарі, закривають очі на , як на їх погляд, незначні порушення, неякісно виконують свої посадові обов'язки тощо. Так і про правосвідомість громадян, керівників підприємств, установ, організацій тощо. Бо вони також не приділяють значної уваги пожежній безпеці, у випадку перевірок намагаються вирішити питання не через приведення стану до відповідних норм, а якнайшвидше. Чи взагалі перед перевіркою створюється картинка ідеального стану пожежної безпеки, хоча по факту він таким не є. Уся недбалість як з боку працівників Державної служби України з надзвичайних ситуацій, так і з боку громадян має негативні наслідки, і навіть якщо вони не проявляться в найближчий час, то потім це може бути ще масштабніше та з неможливістю усунення наслідків.

Також не слід забувати саме про державну політики й участь держави в протипожежній безпеці. Уже декілька разів ми стаємо свідками, що держава починає вживати якихось заходів після того як трапляється жахлива подія. Після пожежі в торговельному центрі («Зимова вишня», Кемерево), розпочинаються перевірки торговельних центрів, після пожежі в готелі («Токіо Стар», Одеса) перевіряють готелі, після пожежі в закладі освіти (Одеський коледж економіки, права та готельно-ресторанного бізнесу, Одеса) розпинають перевірки закладів освіти, після масових пожеж у лісах (Київська область, Луганська область) влада збільшує розмір санкції. Але ж особи уже постраждали, чому держава не реагує завчасно? Також відсутнє достатнє фінансування Державної служби України з надзвичайних ситуацій з боку держави. У більшості служб використовується старе обладнання, яке не здатне забезпечити швидке реагування та максимальне усунення наслідків. Враховуючи недосконалість системи наших державних органів, ми тільки можемо уявляти, що по факту з виділених коштів, обладнання тощо доходить до пожежно-рятувальних служб на місцях.

3.2. Напрями усунення недоліків адміністративної відповідальності за порушення вимог пожежної безпеки в Україні

Проблема державного регулювання в галузі забезпечення пожежної безпеки має комплексний характер і включає в себе вирішення питань транскордонного характеру, оптимізації і правильного застосування норм законодавства [82, с. 40].

Пожежна безпека є важливою складовою національної безпеки держави. Пожежа – явище, яке не шкодую нікого та нічого, та не знає меж. Саме тому держава повинна не тільки протистояти та усувати наслідки, а й здійснювати ефективні заходи щодо попередження виникнення пожежної безпеки.

Санкція є одним із засобів спонукання особи до додержання норми права, саме тому її розмір повинен бути встановлений на достатньому рівні, щоб особа розуміла, що у випадку її настання вона зазнає значних обмежень, у тому числі матеріального характеру.

Проаналізувавши деякі країни у попередньому розділі, ми можемо зробити висновок, що дійсно розмір санкцій в Україні є не значним, навіть не зважаючи на відмінний економічний розвиток порівняних країн, а враховуючи співвідношення економічного становища країни і розміру санкції, то вони є значними, і сягають від декілька тисяч до декілька сотень тисяч доларів США.

Після низки жахливих подій Президентом України був виданий указ № 948 від 24 грудня 2019 року «Про невідкладні заходи щодо запобігання пожежній небезпеці в Україні», який передбачає й посилення відповідальності за порушення встановлених законодавством вимог (правил) пожежної безпеки [83].

Слід відмітити, що влада неодноразово намагалась посилити відповідальність, так у 2017 році у Верховній Раді України був зареєстровано подібний законопроект, проте його було відкликано.

У квітні 2018 році було зареєстровано проект Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності у сфері цивільного захисту, техногенної та пожежної безпеки» від 26 квітня 2018 року № 8327, який передбачав посилення покарання за правопорушення у сфері пожежної безпеки, але він був відкликаний.

У 2018 році була збільшена кримінальна відповідальність за порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, до цих змін вона становила від 50 до 100 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, а після прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» від 22 листопада 2018 р. № 2617-VIII

становить від 1 тисячі до 4 тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян, зазначені зміни повинні були вступити в силу з 1 січня 2020 року, проте 3 грудня 2019 року були внесені зміни, що відстрочили набрання чинності Законом до 1 липня 2020 року [84].

13 квітня 2020 року був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з метою збереження довкілля щодо посилення відповідальності за дії, спрямовані на забруднення атмосферного повітря та знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу» № 556-IX завдяки якому збільшилась відповідальність за порушення вимог пожежної безпеки в лісах, раніше вона становила для фізичних осіб 5-15 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, для посадових осіб – 15-50 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, на сьогодні для фізичних осіб розмір санкції становить 90-270 неоподаткованих доходів громадян, для посадових осіб - 270-900 неоподаткованих мінімумів доходів громадян. А у випадку виникнення лісової пожежі або поширення пожежі на значну площу на правопорушника може бути накладено штраф у розмірі: на громадян – 270900 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, на посадових осіб – 630–1800 неоподаткованих мінімумів доходів громадян [85].

Слід відмітити, що 10 лютого 2020 року був зареєстрований проект Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо посилення рівня відповідальності за порушення вимог техногенної та пожежної безпеки» № 3046, який передбачав збільшення санкція за стаття диспозиція яких передбачає порушення вимог пожежної безпеки, але його також було відкликано.

Проаналізувавши офіційний сайт Верховної Ради України, ми можемо зауважити, що за 2020 рік подано 5 законопроектів: від 16 січня 2020 р. №2761, від 10 лютого 2020 р. № 3046, від 23 липня 2020 р. № 3931, від 24 квітня 2020 р. № 4150, від 25 вересня 2020 р. № 4157, як не дивно всі вони мають назву «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні

правопорушення та Кримінального кодексу України щодо посилення рівня відповідальності за порушення вимог пожежної та техногенної безпеки», та всі вони застигли на процедурі ознайомлення.

Ми вважаємо, що для України є дуже важливим збільшення відповідальності за порушення вимог пожежної безпеки з метою забезпечення достатнього рівня пожежної безпеки та попередження виникнення подій, що можуть спричинити жахливі наслідки.

На листопад 2020 року прожитковий мінімум для працездатних осіб в Україні становить 2197 гривень, а мінімальна заробітна плата – 5000 гривень. Ми вважаємо, щоб відповідальність мала ефективність та виконувала свої функції, треба встановлювати її розмір враховуючи й ці показники.

Тому пропонуємо, встановити розмір адміністративних санкцій від 120 до 550 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Аргументуючи це тим, що їх розмір буде становити від 2040 до 9350 гривень, що буде дорівнювати від прожиткового мінімуму (половини середньої заробітної плати) до двох мінімальних заробітних плат. На наш погляд, такий розмір є достатнім на першому етапі реформування, щоб особа утримувалась від порушень встановлених законодавством правил пожежної безпеки та більш свідомо підходила до них.

Чинна санкція Кодексу України про адміністративні правопорушення	Наші пропозиції
<p>Стаття 120. За порушення правил пожежної безпеки на залізничному, морському, річковому і повітряному транспорті:</p> <p>Для громадян – від 3 до 7 НМДГ;</p> <p>Для посадових осіб – від 5 до</p>	<p>Стаття 120. За порушення правил пожежної безпеки на залізничному, морському, річковому і повітряному транспорті:</p> <p>Для громадян – від 250 до 400 НМДГ;</p> <p>Для посадових осіб – від 300 до</p>

10 НМДГ.	550 НМДГ.
<p>Стаття 175. За порушення вимог пожежної безпеки, а також використання пожежної техніки і засобів гасіння пожежі не за призначенням:</p> <p>Для громадян – від 0,5 до 7 НМДГ;</p> <p>Для посадових осіб – від 2 до 10 НМДГ.</p>	<p>Стаття 175. За порушення вимог пожежної безпеки, а також використання пожежної техніки і засобів гасіння пожежі не за призначенням:</p> <p>Для громадян – від 120 до 350 НМДГ;</p> <p>Для посадових осіб – від 250 до 450 НМДГ.</p>
<p>Стаття 183. За завідомо неправдивий виклик пожежної охорони: штраф від 3 до 7 НМДГ.</p>	<p>Стаття 183. За завідомо неправдивий виклик пожежної охорони: штраф від 250 до 450 НМДГ.</p>
<p>Стаття 188⁸. За невиконання приписів і постанов посадових осіб органів держпожежнагляду або створення перешкод у їх діяльності:</p> <p>Для громадян – від 0,5 до 7 НМДГ;</p> <p>Для посадових осіб – від 2 до 10 НМДГ.</p>	<p>Стаття 188. За невиконання приписів і постанов посадових осіб органів держпожежнагляду або створення перешкод у їх діяльності:</p> <p>Для громадян – від 120 до 350 НМДГ;</p> <p>Для посадових осіб – від 250 до 450 НМДГ</p>

Таблиця 4. Пропозиції змін розміру фінансових санкцій у Кодексі України про адміністративні правопорушення

Таким чином, вважаємо за необхідне змінити систему проведення пожежних інспекцій. Перш за все, необхідно покласти значну відповідальність на осіб, що ініціюють спроби отримання хабарів за проведення пожежних інспекцій. Наступне, що потребує категоричних змін, нагляд, з боку правоохоронних органів, за органами, що здійснюють пожежну інспекцію та перевірка доброчесності відповідальних осіб, зокрема їх доходів, декларацій та будь-яких суттєвих фінансових змін. Слід також

розуміти, що добросовісне виконання юридичними та фізичними особами норм пожежної безпеки у житлових та робочих приміщеннях є необхідністю для подальших змін. Важливим доповненням до вищезазначеного є факт неухильності від відповідальності в незалежності від об'єкта пожежної перевірки на прикладі проаналізованих країн світу. Підсумовуючи, зазначимо також, що рівність кожного та відповідальність за наслідки перед законом є фундаментальною основою правової європейської держави.

Тому наголошуємо на необхідності зміни розміру санкцій, прийняттям відповідного нормативного акту про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення (Додаток 1).

ВИСНОВКИ

Досліджуючи адміністративну відповідальність за порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, виконуючи завдання, що були виділені відповідно до поставленої мети роботи, ми можемо зробити такі висновки:

1. Пожежна безпека є важливою складовою національної безпеки України, тому держава намагається максимально здійснювати її правове регулювання, і навіть застосовує державний примус, у вигляді санкцій, з метою забезпечення дотримання встановлених нормативних актів (правил, стандартів тощо) у цій сфері.

Термін «відповідальність» має на увазі обов'язок та покарання, що передбачає для суб'єкта настання негативних наслідків, у тому числі фінансового характеру.

Серед функцій відповідальності слід виділити попереджувальну, бо пожежна безпека це та сфера, де усунення повинні відбуватися до виникнення небезпеки (тим паче, що більшість виникає саме через недбалість відповідальних осіб). Статистичні дані на сьогодні є вражаючими, так у середньому за останні 2 роки (2018–2019) щодня в Україні від пожеж гинуло 5 осіб. У 2020 році, на жаль, цифри зросли. Це говорить про недосконалість як правового регулювання загалом, так і відповідальності за порушення встановлених правил пожежної безпеки як попереджувального засобу.

2. Правове регулювання пожежної безпеки здійснюється низкою нормативно-правових актів: міжнародних угод, законів, підзаконних нормативних актів (акти Президента України, Кабінету Міністрів України, Міністерства внутрішніх справ України тощо). Серед національного законодавства слід виділити Кодекс цивільного захисту України, який здійснює регулювання відносин, пов'язаних з надзвичайними ситуаціями.

3. Серед усіх видів соціальної відповідальності найбільш ваговою є саме юридична відповідальність. На сьогодні в Україні може застосовуватись дисциплінарна, цивільна, адміністративна та кримінальна відповідальність. У залежності від місця правопорушення, спричинених наслідків за порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки до особи може бути застосований будь-який із цих видів відповідальності.

4. Адміністративна відповідальність – різновид юридичної відповідальності, форма реагування з боку держави на протиправні діяння, відповідно до якої до особи, що вчинила ці діяння застосовуються заходи обмеження, у встановленому законі форму та порядку. Притаманні такі ознаки:

- 1) публічний державо-обов'язковий характер;
- 2) для застосування необхідна фактична підстава – вчинення правопорушення;
- 3) є формою державного примусу;
- 4) встановлена законодавством;
- 5) порядок притягнення регламентується актами держави. Процедура притягнення до адміністративної відповідальності за порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки є позасудовою, та складається з таких етапів:

6) виявлення правопорушення та складання відповідного акту (протоколу);

7) розгляд справи про адміністративне правопорушення; винесення рішення (постанови) у справі; виконання рішення.

5. Органи, уповноважені розглядати справи про правопорушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, визначені Кодексом України про адміністративні правопорушення:

– центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства (розглядає справи щодо порушення вимог пожежної безпеки в лісах);

– центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів (розглядає справи щодо порушення вимог пожежної безпеки в лісах, самовільного випалювання рослинності або її залишків);

– органи залізничного транспорту (розглядає справи щодо порушення правил пожежної безпеки на залізничному транспорті);

– органи морського і річкового транспорту (розглядає справи щодо порушення правил пожежної безпеки на морському, річковому транспорті);

– центральний орган виконавчої влади з питань цивільної авіації (розглядає справи щодо порушення правил пожежної безпеки на повітряному транспорті);

– центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про пожежну і техногенну безпеку (розглядає справи щодо порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, здійснення суб'єктом господарювання господарської діяльності без декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства у сфері пожежної безпеки, невиконання приписів та постанов посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про пожежну і техногенну безпеку);

– адміністративні комісії при виконавчих органах міських рад (розглядає справи щодо завідомо неправдивий виклик спеціальних служб);

– адміністративні комісії при виконавчих органах сільських, селищних рад (розглядає справи щодо завідомо неправдивий виклик спеціальних служб);

– виконавчі комітети (а в населених пунктах, де не створено виконавчих комітетів, – виконавчі органи, що виконують їх повноваження) сільських, селищних, міських рад (розглядає справи щодо завідомо неправдивий виклик спеціальних служб).

6. Через позасудовий порядок розгляду справ про порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки судова практика відсутня. Проте є випадки, коли органи або особи звертаються до суду, найчастіше органи звертають з позовами про необхідність застосування заходів реагування, а особи з метою оскаржити постанову відповідного органу.

Найпоширенішим заходом реагування є зупинення діяльності підприємства або зупинення експлуатації певних споруд. Проте навіть такі провадження можуть тривати декілька років, наприклад, провадження щодо ТРЦ «Київ» (м. Суми) яке розпочалося в 2018 році, а триває ще досі. Значну увагу пожежній безпеці приділяє більшість країн світу. Нами були досліджені такі країни як Великобританія, Канада, Сінгапур. З'ясовано, що розмір відповідальності є значним, і сягає від декількох тисяч до декількох сотень тисяч доларів США. Також було встановлено, що до відповідальності можуть бути притягнуті не тільки фізичні та юридичні особи, а й державні структури. Порівнюючи статистичні дані про кількість жертв від пожеж за 2018 рік зазначених країн та України, встановлено, що кількість жертв в Україні є більшої в декілька разів. Що знов говорить про недосконалість та неефективність правового регулювання.

7. Проаналізувавши інформацію практичного та теоретичного характеру, ми вважаємо, що рівень протипожежної безпеки в Україні не є достатнім, а протипожежна політика має ряд недоліків, серед яких ми виділяємо:

- незначний розмір адміністративних санкцій;
- позасудова процедура притягнення до адміністративної відповідальності за порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки;
- корумпованість державних установ;
- відсутність достатнього рівня правосвідомості у громадян;
- недостатня кількість уваги до цієї проблематики з боку держави.

На наш погляд, одним із основних недоліків відповідальності за порушення встановлених законодавством правил пожежної безпеки є незначний розмір санкцій. Так, адміністративна санкція (ст. ст. 77, 120, 175, 183, 188 Кодексу України про адміністративні правопорушення) дорівнює від 1 до 20 неоподаткованих мінімумів доходів громадян. Така санкція не є тим обмеженням для особи, що змусить її не порушувати дані норми.

8. Ми дійшли висновку про необхідність у збільшенні розміру адміністративних санкцій за порушення встановлених законодавством правил пожежної безпеки. Та встановити їх у розмірі від 120 до 550 неоподаткованих мінімумів доходів громадян. Це необхідно зробити прийняттям відповідного нормативно-правового акту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України : Закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/ed20140222>.
2. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. Основи здоров'я : підручник для 7 класу загальноосвітніх закладів. URL: http://autta.org.ua/ua/resources/textbooks_materials/.
3. Тихий В. П. Безпека людини: поняття, правове забезпечення, значення, види. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 2(85). С.31-46.
4. Мартин О. М. Пожежна безпека як складник національної безпеки: концептуальні підходи до її визначення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Випуск 15, частина 2. С. 10-13.
5. Wolfers A. *Diskort and Collaboration, Essays on International Politics* [Text]. Baltimore : Johns Hopkins University Press, 1962. P. 150.
6. Шутий М.В. Аспекти визначення поняття «безпека» та його значення для забезпечення особистої безпеки працівників органів внутрішніх справ України. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2014. № 3 (74). С. 173–178.
7. Звіт про основні результати діяльності Державної служби України з надзвичайних ситуацій у 2018 році. URL: <https://www.dsns.gov.ua/files/2019/1/18/321/%D0%9F%D1%83%D0%B1%D0%BB%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%20%D0%B7%D0%B0%202018%20%D1%80%D1%96%D0%BA.pdf>.
8. Звіт про основні результати діяльності Державної служби України з надзвичайних ситуацій у 2019 році. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit_2019/zvit-2019-dsns.pdf.

9. Кількість пожеж в Україні зросла на 25% за рік. *Українська правда* : веб-сайт. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2020/04/6/7246753/>.
10. Кодекс цивільного захисту України : Закон України № 5403-VI від 02.12.2012 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#n1616>.
11. Піскунова Л. Е., Прилипко В. А., Зубок Т. О. Безпека життєдіяльності : підручник. Херсон, 2013. 455 с.
12. Пономаренко Г. Пожежна безпека як елемент внутрішньої безпеки держави: поняття та система засобів забезпечення. *Вісник КНУ імені Тараса Шевченка*. 2007. № 74-76. С. 47-50.
13. Мосов С. П. Пожежна безпека – складова національної безпеки України. *Пожежна безпека*. 2009. №7(118). С.4-5.
14. Семенихин В.В. Пожарная безопасность. *Налоги*. 2007. № 12. С. 48–52
15. Удод М. В. Адміністративно-правове регулювання забезпечення пожежної безпеки в Україні: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Ірпінь, 2004. 210 с.
16. Мартин О.М. Пожежна безпека як складник національної безпеки: концептуальні підходи до її визначення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Вип. 15. Ч. 2. С. 10–13.
17. Соловійов В.М. Поняття і сутність правового регулювання державного управління України. *Університетські наукові записки*. 2007. № 3 (23). С. 27–33.
18. Соловійов В.М. Поняття і сутність правового регулювання державного управління України. *Університетські наукові записки*. 2007. № 3 (23). С. 27–33.
19. Коряковцев Ю.Н. Обеспечение пожарной безопасности: Административно-правовое регулирование: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Санкт-Петербург, 1999. URL: <https://www.dissercat.com/content/obespechenie-pozharnoi-bezopasnosti-administrativno-pravovoe-regulirovanie>.

20. Горшенев В.Н. Способы и организационные формы правового регулирования. Москва, 1972. 153 с.

21. Про міжнародні договори України : Закон України від 29.06.2004 р. № 1906-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text/>.

22. Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Російської Федерації про взаємодію з питань попередження надзвичайних ситуацій, пожеж і ліквідації їх наслідків у населених пунктах, в яких розташовано об'єкти Чорноморського флоту Російської Федерації на території України від 11.01.2013 р. № 643_414. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/643_414#n2.

23. Парпан Т.В. Сучасний стан правового регулювання пожежної безпеки в Україні. *Право і суспільство*. 2013. № 6-2. С. 225–229.

24. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України від 11.09.2003 р. № 1160-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text>.

25. Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>.

26. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 05.04.2007 р. № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text>.

27. Про об'єкти підвищеної небезпеки : Закон України від 18.01.2001 р. № 2245-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-14#Text>.

28. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 р. № 2694-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 49. Ст. 668.

29. Горбунова Л.М. Підзаконні нормативно-правові акти: організаційно-правові питання забезпечення законності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук.: спец. 12.00.07. Київ, 2005. 21 с.

30. Питання протидії загрозам і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій : Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29.03.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0003525-13#n3>.

31. Про затвердження Порядку подання і реєстрації декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства з питань пожежної безпеки: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 05.06.2013 р. № 440. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/440-2013-%D0%BF#Text>.

32. Про затвердження Типового положення про відомчу пожежну охорону: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 09.01.2014 р. № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5-2014-%D0%BF#Text>.

33. Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 р. № 1417. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0252-15#Text>.

34. Про затвердження Правил з пожежного спостереження: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 30.03.2015 р. № 349. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0920-15#Text>.

35. Про затвердження Інструкції про порядок утримання, обліку та перевірки технічного стану джерел зовнішнього протипожежного водопостачання: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 15.06.2015 р. № 696. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0780-15#Text>.

36. Про затвердження Порядку організації та застосування авіаційних сил та засобів для гасіння лісових пожеж: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 15.06.2015 р. № 696. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0595-17#Text>.

37. Грек Т. Б. Правова природа юридичної відповідальності: поняття, принципи та види. *Наука і практика*. 2010. № 10 (121). С. 41-45.

38. Літвінцева А. С. Правова природа юридичної відповідальності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 37. Том 2. С.130-134.

39. Куровський С. В. Інституційні ознаки фінансово-правової відповідальності у сфері банківської діяльності. *Юридична Україна*. 2014. № 12. С. 47-54.
40. Рязанцев О. Є., Рубін А. В. Характеристика функцій юридичної відповідальності. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 1. С.272-274.
41. Серета В.В. Дисциплінарна відповідальність: поняття, принципи та види. *Університетські наукові записки*. 2014. № 1 (49). С. 18–25.
42. Мироненко В.П. Цивільно-правова відповідальність як вид юридичної відповідальності. *Юридична наука*. 2011. № 6. С. 24–30.
43. Административное право: ученик; под ред. Ю.М. Козлова, Л.Л. Попова. Москва: Юристь, 1999.
44. Загородников Н.И. О пределах уголовной ответственности. *Советское государство и право*. 1967. № 7. С. 39.
45. Пинаев А.А. Курс лекций по Общей части Уголовного права Украины. Харьков: Харьков юридический, 2002. 570 с.
46. Баулін Ю.В. Звільнення від кримінальної відповідальності. Київ: Атіка, 2004. 296 с.
47. Положення про відділ охорони праці та пожежної безпеки СумДУ від 19.07.2019 р. № 0545-І. URL: <https://normative.sumdu.edu.ua/?task=getfile&tmpl=component&id=3a9da9ab-10aa-e911-b8ad-001a4be6d04a&kind=1>.
48. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України № 8032-Х від 07.12.1984 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#n8>.
49. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 року № 2341-ІІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
50. Юридична енциклопедія : у 6-ти томах / гол. ред.: Ю. С. Шемшученко, М. П. Зяблюк, В. Я. Тацій та ін. Київ, 2003. Т. 1. 648 с.
51. Коваль Л. В. Адміністративне право : курс лекцій. К.: Вентурі, 2010. 208 с.

52. Банчук О. А. Адміністративна відповідальність. *Велика українська енциклопедія*. URL: https://vue.gov.ua/Адміністративна_відповідальність.
53. Алфьоров С. Адміністративне право: загальна частина. Київ: Центр навчальної літератури, 2011. 216 с.
54. Заяць Р. Я. Поняття та ознаки адміністративної відповідальності. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2012. Вип. 8 . С. 17-20.
55. Адміністративна відповідальність : мультимедійний навчальний посібник. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/adm-vidpov/pages/rozdil_1.html.
56. Солошенко Л. Процедура притягнення до адмінвідповідальності (від порушення – до штрафу). URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2010/february/issue-14/article-55317.html>.
57. Гончарук Т.А. Адміністративна відповідальність за законодавством України. Київ, 1995. 78 с.
58. Ярмак О.М. Протокол про адміністративне правопорушення: вимоги до змісту та значення його правильного оформлення при розгляді справ про адміністративні проступки. *Право і Безпека*. 2009. № 5. С. 78–82.
59. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення та визнання такими, що втратили чинність, деяких наказів МНС України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 27.07.2016 р. № 725. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1162-16#Text>.
60. Про затвердження Положення про Державне агентство лісових ресурсів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 08.10.2014 р. № 521. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/521-2014-%D0%BF#Text>.
61. Про затвердження Положення про Державну екологічну інспекцію України : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.04.2017 р. № 275. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D0%BF#Text>.

62. Про затвердження Положення про Державну авіаційну службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 08.10.2014 р. № 520. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/520-2014-%D0%BF#Text>.

63. Положення про адміністративну комісію : Додаток до рішення виконавчого комітету Сумської міської ради від 15.01.2019 р. № 22. URL: <https://smr.gov.ua/uk/miska-vlada/vikonavchi-organi/komisiji-pri-vikonavchomu-komiteti/123-administrativna-komisiya/864-polozhennya-pro-administrativnu-komisiyu.html>.

64. Про місцеве самоврядування : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#top>.

65. Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 р. № 1052. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-%D0%BF#Text>.

66. Постанова Верховного Суду від 29 квітня 2020 року у справі № 826/11480/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88986427>.

67. Ухвала Сумського окружного адміністративного суду від 3 серпня 2020 року у справі № 818/1525/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90725000>.

68. Enforcements, Procedures and Penalties – Fire Safety Fines. URL: <https://www.assured-ltd.co.uk/blog/fire-safety-fines-procedures/>.

69. Fire Safety Act. URL: <https://sso.agc.gov.sg/Act/FSA1993#pr56->.

70. Fire Protection and Prevention Act, 1997 : Loi de 1997 sur la prévention et la protection contre l'incendie. URL: <https://www.ontario.ca/laws/regulation/070213>.

71. Fire safety in the workplace . URL: <https://www.gov.uk/workplace-fire-safety-your-responsibilities>.

72. Top 25 Expensive Fines for Fire Safety Breaches. URL: <https://www.staylegal.net/top-25-expensive-fines-fire-safety-breaches/>.

73. Fire Safety Penalties. The risks of non-compliance. URL: <http://www.completefiresafetymanagement.co.uk/news/fire-safety-penalties-the-risks-of-non-compliance/>.

74. FIRE, EMERGENCY MEDICAL SERVICES AND ENFORCEMENT STATISTICS 2018. URL: <https://www.scdf.gov.sg/docs/default-source/scdf-library/amb-fire-inspection-statistics/scdf-annual-statistics-2018.pdf>.

75. OFM - Fire Service Messenger Article - Code Violations. URL: https://www.mcscs.jus.gov.on.ca/english/FireMarshal/FireServiceResources/messenger/OFM_2013_Code_Violations.html.

76. What Will a Fire Safety Violation Cost You in Ontario? URL: <http://www.rohenfire.ca/blog/what-will-a-fire-safety-violation-cost-you-in-ontario>.

77. Number of fire-related fatalities in Great Britain 2007-2018. URL: <https://www.statista.com/statistics/291135/fire-fatalities-in-england/>.

78. Ontario Fatal Fires: Fire Death Rate. URL: https://www.mcscs.jus.gov.on.ca/english/FireMarshal/MediaRelationsandResources/FireStatistics/OntarioFatalities/FireDeathRate/stats_death_rate.html.

79. Пожежна безпека: глава ДСНС застерігає перевіряльників від корупції. *Укрінформ* : веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2432604-pozezna-bezpeka-glava-dsns-zasterigae-pereviralnikiv-vid-korupcii.html>.

80. «Розберіться власноруч!»: пожежники поскаржилися Зеленському на своїх керівників-корупціонерів. *УНІАН* : веб-сайт. URL: <https://www.unian.ua/politics/10688382-rozberitsya-vlasnoruch-pozhezhniki-poskarzhilisya-zelenskomu-na-svojih-kerivnikiv-korupcioneriv-foto.html>.

81. 40 тисяч за пожежну безпеку: в Одесі посадовця ДСНС судитимуть за корупцію. *Суспільне* : веб-сайт. URL: <https://suspilne.media/66537-40-tisac-za-pozeznu-bezpeku-v-odesi-posadovca-dsns-suditimut-za-korupciu/>.

82. Андрієнко М. В. Напрями державного регулювання пожежної безпеки в Україні. *Держава та регіони*. 2017. № 3(59). С.38-43.

83. Про невідкладні заходи щодо запобігання пожежній небезпеці в Україні : Указ Президента України № 948 від 24.12.2019 р. *Президент України : офіційне інтернет-представництво*. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/9482019-31625>.

84. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень : Закон України від 22.11.2018 р. № 2617-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19#Text>.

85. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з метою збереження довкілля щодо посилення відповідальності за дії, спрямовані на забруднення атмосферного повітря та знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу : Закон України від 13.03.2020 р/ № 556-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/556-20#Text>.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України

Однією із важливих функцій держави є забезпечення пожежної безпеки як національного безпеки України. Враховуючи тенденцію постійного зростання кількості пожеж на території України з метою забезпечення належного рівня пожежної безпеки шляхом підвищення розмірі санкцій за порушення вимог пожежної безпеки

ПРОПОНУЄМО:

I. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1. У Кодексі про адміністративні правопорушення:

1) статтю 120 викласти в такій редакції:

«Порушення встановлених на залізничному, морському і річковому транспорті правил пожежної безпеки -

тягне за собою накладення штрафу на громадян від двохсот п'ятдесяти до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від трьохсот до п'ятисот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення встановлених на повітряному транспорті правил пожежної безпеки -

тягне за собою накладення штрафу на громадян від двохсот п'ятдесяти до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від трьохсот до п'ятисот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.»;

2) статтю 175 викласти в такій редакції:

«Порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, а також використання пожежної техніки та засобів пожежогасіння не за призначенням –

тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від ста двадцяти до трьохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від двохсот п'ятдесяти до чотирьохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.»;

3) статтю 183 викласти в такій редакції:

«Завідомо неправдивий виклик пожежної охорони, поліції, швидкої медичної допомоги або аварійних служб -

тягне за собою накладення штрафу від двохсот п'ятдесяти до чотирьохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.»;

4) статтю 188⁸ викласти в такій редакції:

«Невиконання приписів та постанов посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про пожежну і техногенну безпеку, або створення перешкод для їх діяльності -

тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від ста двадцяти до трьохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від двохсот п'ятдесяти до чотирьохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.».

II. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.